

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—VOL. 709.

CHICAGO, ILL., 14. aprila (April 14th), 1921.

LETO—VOL. XVI.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

RAZREDNI BOJ V ANGLIJI.

V domovini angleškega proletarijata se bori razred proti razredu. Razred, ki lastuje domovino, je v vojni proti delavstvu, ki ne poseduje domovine. Kakor bogastvo Zedinjenih držav, tako je tudi bogastvo Anglije v posesti male peščice ljudi, ki so sedaj mobilizirali državo za vojno proti delavstvu.

Lastniki premogovnikov hočejo poslabšati življenske razmere premogarjev, s tem, da jim skušajo v nekaterih krajih znižati plače in da preneha vladna kontrola nad premogovniško industrijo. Premogarska federacija se protivi vsakemu poslabšanju življenskih razmer med njenim delavstvom, vendar pa to niso glavni vzroki boja med delom in kapitalom, ki zavzema v Angliji dimenzijo socialnega preobrata. Angleški premogarji zahtevajo nacionalizacijo premogovnikov, četudi ni ta zahteva vedno najbolj naglašana.

Edward Price Bell poroča ameriškemu časopisu o grozečem generalnem štrajku v Angliji in pravi med drugim: "Tedenca teh delavskih bojev je boljševidem, ki se skriva za nemogoče ekonomske zahteve. Kako močno je to gibanje, ne ve nihče izmed vladnih krogov. Mnogim bi bil spoprijem z delavstvom dobro došel. Govoril sem z večimi politiki, industrijalci in trgovci, ki vzpodbujajo vlado, naj se trdno drži svojega stališča, da se razblini paralizirajoča negotovost, ki visi nad deželo."

Premogarji so na stavki in vprašanje sedaj je, če se jim pridružijo tudi železniški in transportni delavci, kar bi pomenilo generalno stavko in proti tej se hoče zavarovati angleška buržvazija. Morda se bo s pogajanjmi, ki se vrše med premogarji, vlado in lastniki premogovnikov, za enkrat še dosegel sporazum, kar bo pomenilo le odložitev končnega spora, ki v Angliji mora priti. Lahko se zgodi, da bo boj delavstva proti kapitalizmu v Angliji v polnem teku, ko zagleda ta članek beli dan. Z vsemi temi možnostmi računajo obe sporne frakciji in vlada, da, celo kralj, ki se je s svojim dvorom preselil iz Windsor Castle v Buckingham Palace. Windsor je 25 milj od Londona, medtem ko je Buckingham v osrčju Londona. Buckingham je palača in trdnjava ob enem in tudi kralji žele biti na varnem.

Vladna kontrola nad premogovniki je prenehala dne 31. marca. S tem dnem so prenehale tudi razne določbe, tikajoče se plač in delovnih razmer. Plače v nekaterih premogovnih okrožjih bi se imele znižati in proti temu se je delavstvo odločno uprlo. V Angliji je bilo že pred stavko premogarjev 1.250.000 brezposelnih delavcev, toda to premogarjev ni

oviralo, da ne bi proglasili stavko v obrambo svojih interesov.

Lloyd George čuti nevarnost delavskega prebujenja, pa svari svet pred katastrofo, ki grozi civilizaciji in "demokratskim" institucijam sedanje družbe. Kakor se je pripravilo delavstvo za boj, tako se je pripravila tudi vlada. Časopisju je prepovedano objavljati vesti o premikanju čet; armada se koncentrira v industrijalnih središčih; lepaki po vogalih in kjerkoli jih je mogoče nalepiti, pozivajo Angleže v "Obrambne oddelke. Baje se dijaštvo odzivi v velikem številu, kakor tudi intelektualni krogi, ki bodo podpirali vlado v njenem boju proti "proletarski diktaturi". Tudi rezervisti so pozvani pod orožje, ki pa to pot, če pride do akcije, ne bodo šli proti zunanemu sovražniku, nego proti domačemu prebivalstvu. Vlada formira posebne čete za obrambo, katere imenuje Daily Herald, glasilo angleškega delavstva "belo gardo", in k temu dostavlja:

"Pot delavstva do zmage je le v tem, da nastopa v svojih akcijah kot razred. Kadar pridejo še drugi delavci v vrste, se bo vprašanje, radi katerega smo v boju, razširilo. Potem to ne bo samo vprašanje ohranitve plač premogarjem, niti ne delavcem kake druge stroke.

"Kapitalisti se bodo bojevali za ohranitev kontrole nad industrijo, borili se bodo za ohranitev življenja kapitalizmu.

"Delavci se bodo borili, ne zato da si pribore koncesije od kapitalistov, ampak da vržejo vladanje kapitalizma.

"Ko prične delavstvo nastopati skupaj kot razred, je mogoče le eno vprašanje in zmaga delavskega razreda je neizbegljiva."

List apelira na delavstvo, naj bo v boju solidarno, naj se izogiblje provokacij in naj se bori mirno s čistimi rokami.

Angleško delavstvo to pot najbrž še ne bo solidarno in kapitalizem še ne bo poražen. Ali dosežen je za ta cilj velik korak, ki je le pripravljalni korak za nadaljne boje.

Angleško delavstvo v svojih bojih ni tako razdvojeno, kakor n. pr. ameriško delavstvo. Ako vlada ne doseže sporazuma s premogarsko organizacijo, gredo na stavko tudi transportni in železniški delavci, ki zaeno s premogarji predstavljajo tri najmočnejše strokovne organizacije v Angliji. Angleško delavstvo se je zadnjih par let pričelo zavedati svoje sile in sedaj se pripravlja in uči za končno de-

janje, ki bo izvedba podružabljenja naravnih bogastev in transportnih sredstev. To je za Lloyd Georja in londonske bankirje "boljševizem".

Mala skupina ljudi lastuje premogovnike v Angliji. Pri kopanju premoga pa je zaposlenih do poldrug milijon delavcev, ki po mnenju lastnikov nimajo druge pravice, kakor spravljati premog na površje, za kar dobe plačo, ki jim jo določajo gospodarji. Ampak prišli smo v dobo, ko se vendarle čimdalje večje število delavcev vprašuje: čemu nas mora garati stotisoče, da more na naš račun udobno živeti in kopičiti bogastvo nekaj ljudi, ki so slučajno "posestniki" premogovnih skladov pod zemljo?

Ker se porajajo taka vprašanja, se dobe tudi odgovori. Iz teh odgovorov prihaja delavstvo do spoznanja, da privatni lastniki rogov niso čisto nič potrebni in da je krivično mučiti se dan za dnem za interese ljudi, ki ne sejejo, pa vendarle žanjejo.

Zato je angleško delavstvo dalo med svoje zahteve tudi zahtevo za podružabljenje naravnih bogastev in jo bo izvedlo prej ali slej. Sedaj še ne, kajti tudi angleško delavstvo ni zmožno delati čudeže čez noč. Sedanja revolucija v Angliji se vrši v prvi vrsti v možganih delavstva, ki je najpotrebnejša, če se hoče voditi uspešne boje proti izkoriščevalnemu razredu. Delavstvo mora najprvo premagati razredno nezavednost v svojih vrstah, premagati mora hlapčevski duh do gospodarjev in šele potem je sposobno, da gre v boj z gotovostjo, da bo v bojih tudi zmagovalo.

Koliko več ponosa, koliko več razredne zavednosti je v izjavah voditeljev angleškega delavstva, kakor pa smo jih navajeni slišati od voditeljev strokovno organiziranega delavstva v tej deželi. Če se najde tu in tam kakšna izjema, kot je n. pr. Howat od ameriške premogarske organizacije, je pa radi svoje aktivnosti sodnijsko preganjan; v Pittsburgu, v državi Kansas je bil pred nekaj dnevi obsojen na \$200 globe ker je pozval premogarje svojega okrožja na stavko, kar ni dovoljeno po zakonih kansaške države. Poleg obsodbe mora položiti varščino \$5.000, da ne bo zopet kršil sodnijski prepovedi. V Ameriki je to mogoče. V Angliji ni in menda tudi nikjer drugje ne, razum morda na Japonskem in mogoče v Jugoslaviji.

Kadar kapitalizem čuti, da mu gre za obstanek, ne izbira sredstva za obrambo. To vedo voditelji angleškega delavstva in se po tem ravnaajo. Tajnik angleške premogarske federacije je med drugim dejal v svojem proglasu delavstvu: "Premogarjem Anglije je napovedana vojna . . . Vlado vodi edina inspiracija, da nas uniči in je zavračala vse moje legitimne poiskuse za dosego miru . . . Sedaj, ko je vojna napovedana, naj vlada ne pričakuje nikakršnega popuščanja od mene . . . Ta vlada mora pasti in naša dolžnost bo, da jo prisilimo na odstop . . ."

"Razredni boj je ljut, kadar prihaja v štadij, kakršen je sedaj v Angliji. Naj se ga dobri ljudje branijo kolikor hočejo, dva sovražna elementa trkta med seboj in družabnim potresom ni mogoče ubežati. Boj je vedno le boj in dokler bodo na zemlji

razredi, bo boj. Kadar ne bo več razredov, izgine s površja glavni vzrok za vse vojne in družabne boje, ki jih poznamo v dobi kapitalizma. Odpravimo razrede in človeštvo se bo lahko posvetilo drugim bojem, ki pa ne bodo boji kakor so dandanašnji. Plemenitejši čuti bodo gnali človeštvo navzgor; izkoriščanje preneha in ljudje bodo delali, da koristijo splošnosti. V popolnejšo družbo vodi socializem.

Kapitalizem kviri ljudi.

Oboževalci kapitalističnega družabnega reda radi navajajo posamezne slučaje iz življenja, s katerimi izkušajo dokazati, da je ta sistem vendar najboljše za človeštvo, in če že ni idealen, da bi bil vendar vsak drugi slabši. Ako se jim pokaže, kolik je v tej družbi bede in zlega, si pa vzamejo posameznega človeka, ki je s pomočjo denarja — in po njihovem mnenju le s pomočjo denarja — kaj postal in kaj dosegel.

Kako naj bi bil na primer Edison postal to kar je, kako naj bi bil dobil toliko sredstev, da se je lahko brezskrbno posvetil svojemu delu in si pribavil vsak pripomoček, ki ga je potreboval?

Na to lahko odgovorimo, da Edison pač v kapitalistični družbi ne mogel biti tako velik iznajditelj, kakor je, če ne bi bil bogat. In noben učenjak, noben tehnik, noben umetnik ne more biti resnično velik in ne more izrabiti vseh svojih sposobnosti in ustvariti resnično velikih del, če nima takih denarnih sredstev, da je faktilčno gospodarsko neodvisen — v kapitalistični družbi. Toda to bi se popolnoma izpremenilo v socialistični družbi, kjer odpade gospodarska odvisnost, čim človek dela, in kjer bi dala družba v svojem interesu sposobnim močem na razpolago tista sredstva, ki bi jih potrebovali za svoje delo.

Človeštvo bi imelo izgubo, če ne bi bilo Edisona in njegovih iznajdb, če ne bi bilo Tesle, Marconija itd. Ravno tako bi imelo izgubo, če ne bi bilo velikih znanih astronomov, kemikov, zdravnikov, pesnikov, kiparjev itd. Ker poznamo njihova dela, vemo, da bi bila velika škoda, če jih ne bi bilo.

Toda pomislimo malo dalje. Daje li kapitalizem vsem, ki so sposobni, tista sredstva, ki bi jih potrebovali za razvoj svojih zmožnosti in za svoje delo? Enemu se posreči, da spleza na gospodarski lestvi do neodvisnosti, deset se jih pogrezne v močvirje pomankanja, in tam jih pet komaj za silo malo giblje z rokami, pet se jih pa popolnoma zaduši.

Kdo ve, kaj bi bilo teh deset ustvarilo velikega, koristnega in krasnega, če bi bili z gospodarsko neodvisnostjo dosegli svobodo duha? Kapitalizem pa jim ni dal prve in zato ne morejo uživati druge; sami ostanejo reveži, človeštvo je pa pripravljeno ob sadove tistega dela, ki jim ga onemogoča kapitalizem.

Izgubo bi imeli, če ne bi bilo znanih duševnih velikanov; faktilčno izgubo pa imamo, ker neznani talenti in veleumi niso mogli postati znani. In brez

skrbi se lahko trdi, da je teh še več kakor prvih, iz česar sledi, da kapitalizem na duševnem polju več jemlje in uničuje, nego daje in pospešuje.

Vladajoči družabni red ima še druge posledice. Da ne gladi talentom poti tako, kakor bi bilo treba, da bi se uspešno razvijali in da bi imelo človeštvo čim več dobička od njih, je ena stran tega "blagoslovljenega" reda; druga je pa ta, da sili mnogo ljudi, ki bi bili v drugačnih razmerah lahko zelo koristni člani družbe, na kriva pota.

Zločinec je navadno splošno zaničevana prikazen, in kdor še ni bil sam v zaporu, je prepričan, da je treba pljuniti pred njim. Le malo jih je, ki tipajo nekoliko dalje in vprašujejo, kaj povzročajo zločine in kaj bi bilo iz tega ali onega zločinca postalo v drugih okoliščinah. Da je kapitalistična družba velikanska tvornica hudodelcev in hudodelstev, je absolutno gotova reč; to so povedali že ljudje, ki morajo po svojem poklicu služiti tej družbi. Med njimi so bili sodniki in državni pravdniki, možje, ki morajo brez prizanašanja preganjati grešnike, ki so pa ravno vsled trajnih stikov z njimi spoznali, da ni dovolj kaznovati, ampak da je zboljšanje le tedaj mogoče, ako se najdejo skrite steze do vira.

Med zločinci so pokvarjeni značaji, nepoboljšljivi, vsled dedičnosti obremenjeni, psihično nesposobni. Vse to je res. Ali če bi bilo mogoče vsak posamezni slučaj skozi generacije zasledovati do prvega začetka, bi se izkazalo, da se tudi noben "podedovani greh" ne vleče od začetka sveta; nekje v preteklosti bi se moral najti prehod iz zdravega v bolno, iz dobrega v slabo. Telesno in moralno okuženje pa ne bi moglo postati tako globoko in se ne bi moglo tako širiti po prostoru in času, če bi bila družba tako organizirana, da bi skobelala za splošno blaginjo, ne pa kakor sedanja, v kateri je sebičnost posameznika glavni zakon.

A četudi ima mnogo zločinov svoje vire v degeneraciji, jih nastaja še veliko več vsled gospodarskih razmer, ki jih ustvarja in varuje kapitalizem. Sem ne spada le beda in lakota, ki nažene človeka, da ukrade kos kruha ali klobase. Bistvo kapitalistične družbe, v kateri velja bogastvo vse, nastavlja vabe na vseh konceh in krajih, in če je moč krepost, tedaj je treba priznati, da postajajo ravno prav dobri, to se pravi močni, energični ljudje zločinci, ker so premočni, da bi se pokorno vdali razmeram in ostali v nižavah, pa si izbero za svoj napredek tisto pot, katero jim je družba pustila odprto. Naprej hočejo, morajo, ker je njih notranja sila prevelika; s poštenostjo ne gre — pa poizkušajo drugače. Nekaterim se posreči, drugi se vjamejo tualitam v nastavljeni zanko. Eden postane kralj te ali one industrije, drugi pride v državen ustav, kjer nosi progasto obleko in gleda skozi mrežo. Morda bi bil v drugi družbi močan faktor splošnega napredka.

Napoleon je postal cesar in velik vojskovodja, ker so mu bile razmere ugodne in mu je francoska revolucija odprla vsa pota možnosti. Če bi mu bile razmere manj ugodne, bi bil morda postal velik zločinec, kajti njegov neugnan značaj ni prenašal tes-

nobe in nižave. Siloma je prišel na tron, siloma bi bil v drugih razmerah morda prišel v ječo, ali pa pod giljotino. Igral je in igra se mu je obnesla. Drugim spodleti.

V palačah jih sedi mnogo in mnogo jih vlada, ki so dosegli svojo oblast z enakimi metodami, kakor marsikdo v tej ali oni ječi. Razlika je le ta, da je eden imel uspeh, drugi pa smolo. Če bi se bila igra malo drugače obrnila, bi nemara prvi jedel državno menažo, drugi pa bi se vozil s privatno jahto in stotisoč delavcev bi delalo zanj. V družbi, ki bi bila osnovana na podlagi splošne solidarnosti, bi pa oba lahko bila poštena in oba velika.

Kapitalistična družba ne postane dobra s pomočjo vseh svojih zagovornikov. Kar se more v njej razviti v dobri smeri, bi se vsaj enako razvijalo v vsaki drugi družbi, kar v njej propada in prihaja v slabo smer, bi se pa rešilo v družbi splošne vzajemnosti, to se pravi v socialistični družbi.

***

Karl se je poslovil od Ogrske.

"Njegovo veličanstvo, kralj ogrski zapušča deželo, ker čas sedaj ni ugoden, da bi zavzel vladno ogrske monarhije, in ker ne želi nasprotovati mirovni pogodbi. On zapušča deželo kot kronani kralj Ogrske."

To je odstavek manifesta, ki so ga izdali Karlovi trabantje in ga je podpisal Karl sam, predno se je poslovil od "ljubljenega ogrske dežele in od "svojege" ljubljenega ljudstva, od katerega trdno upa, da mu ostane zvesto in da bo sposobno preiti skozi težko krizo, ki ga je zadela.

Karl se je s solzami v očeh poslavljal od udanega ljudstva; ko je govoril na balkonu škofove palače v Steinamangerju na zapadnem Ogrskem, so ženske in otroci jokali.

Ženske so morda res jokale, ker so se morale posloviti od kralja, ki so ga videle prvič v življenju. Bili so časi, ko Habsburžanom ni bilo treba iskati zavetja po škofovskih dvorcih. V takih časih so pripravljali grob dinastiji in tisoče tistih grobov, v katerih leže tudi možje in očetje tistih žensk in otrok, ki so jokali ob slovesu milega vladarja. Ako bi se pobožne žene tega zavedale, bi Karl ne imel poguma, da se prikaže množici na balkonu.

Ko se je vračal na poti proti Švici, so mu tudi v nemški Avstriji priredili sprejem, ki pa se je odlikoval od tistih, kakršnih so bili Habsburžani vaje-ni, ko so bili še gospodarji cesarskega Dunaja.

Ogrska vlada, ki je lojalna Karlu, četudi ne more še prevzeti žezla in krone, je zahtevala od avstrijske vlade zagotovilo, da se njegovo veličanstvo ne bo nadlegovalo, ko se bo vozilo iz Ogrske čez nemško Avstrijo v Švico. Nekaj takega so na Dunaju menda tudi obljubili, kajti na Dunaju zelo mnogo obljublja. Na neki postaji v Spodnji Avstriji se je zbralo nekaj stotin delavcev, ko so izvedeli za prihod Karlovega vlaka, z namenom, da še enkrat pozdravijo zadnjega cesarja "nepremagljive" avstro-ogrške države. Ustavili so vlak in ga

zadržali pet ur, predno je mogel nadaljevati vožnjo proti Švici. Delavstvo je iz ljubezni do Karla pobilo šipe in razbilo vrata na vagonih in jih obmetavalo s kamenjem. Seveda je bila ogrska vlada užaljena, pa tudi v Parizu niso bili veseli tega dogodka. Pravijo, da so visoki gospodje v Parizu namignili Karlu, da ne bo nobenega nasprotovanja od strani Francije, ako se mu posreči zasesti ogrski prestol. To baje zelo dobro vedo ogrski aristokratje, ki so pomagali Karlu priti še enkrat na Ogrsko, in pa državniki v Budapešti. Sedaj, ko so doživeli fiasco, bi radi zvrgli krivdo na Francijo, ki je zakrivila ta incident, toda v Parizu so pošepetali Budapešti, da naj molči, ako hoče ohraniti prijateljstvo Francije.

Zanimivo je, da je bit o Karloyih namerah poučen tudi Vatikan, ki seveda silno želi, da se obnovi jaka katoliška monarhija v centralni Evropi.

Habsburžani in Hohenzollernei bodo še večkrat poskušali zavladati nad "svojimi" deželami, kajti to menda ni tako težak posel, kot so pripovedovale šolske knjige v Avstro-Ogrski in Nemčiji. Za težka dela se ljudje ne tepejo.

Ogrska vlada je sklenila, da se "kralju Karlu" še v nadalje izplačuje ogrska kraljeva letna renta v znesku \$10,000 ameriške veljave. To je že čedna svota in ogrske mamice bodo lahko še jokale pa tudi njihovi otroci bodo imeli dovolj vzroka za plakanje. Ako bi večina ljudstva bila v stanju razumeti samo za trenotek, kako silno je duševno zastalo, nezavedno, hlapčevsko in ignorantno, bi bil jok strašen, ki pa ne bi privabil nobenega kralja na balkon, pač pa bi se poskrili v kleti. Sreča za kronane in nekronane vladarje je v tem, da ljudstvo ne spozna nenadoma svojih slabosti in svoje ignorance. Če jih nekateri spoznajo, so drugi še vedno "sto procentni" in lojalni.

Kljub temu, sprejem, ki ga je doživel Karl na postaji v Brucku, Spodnja Avstrija, je dobro znamenje. Zapomnijo naj si ga tudi tisti Hrvatje, ki širijo v Ameriki habsburško propagando in zavajajo že tako zbegano hrvatsko ljudstvo. Letaki, ki jih širijo po kolonijah, so sijajno spričevalo duševne revščine nekaterih hrvatskih popov in ignorance, ki še vlada med gotovim delom hrvatskih naseljenec, ki sanjajo o "veliki hrvatski državi", pri tem pa pohajkujejo od tovarne do tovarne in iščejo dela ter prosijo kruha.

Dobi se jih še vsepolno, ki so se pripravljene v kakem lokalnem stepstu za habsburške Korlne ali pa za kako "veliko državo", ki eksistira v možganih kaknega nadutega popa in pa v Zotijevi kovačnici. Platí, narode!

***

Poglejmo moderno veliko mašino. Ako jo razložiš, dobiš tisoč posameznih različnih kosov. Z nobenim ne opraviš nič. Ako jih sestaviš, je pa stroj sposoben za čudovita, velikanska dela. Stroj je organizacija tistih posameznih kosov. Enako je z delavci. Posameznik je slab v življenju. Če se pa iz vseh posameznikov sestavi ena enota — če se organizirajo, — lahko osvoje svet.

Naša kultura.

Velik je pomen besede kultura. Vse, kar je človek v stotisočletjih ustvaril s svojimi rokami in možgani, obsega ta beseda. Vsi sadovi telesnega in duševnega dela vseh vekov in vseh narodov so kultura.

Kdor misli, da je Bog človeka ustvaril kot posebno bitje, kateremu od vsega začetka služi zemlja in ves svet od lune in solnea pa do zadnje zvezde; kdor misli, da je vsegamočen Bog vdihnil človeku svojo dušo, ne bo nikdar mogel prav in zadostno oceniti kulture. Kaj naj pomeni največje delo, če ga je človek izvršil le kot posredovalec vsegavednega, neskončno modrega Boga, kateremu ni nič nemogoče?

Velikanski pomen kulture more le tisti prav razumeti, kdor se je naučil moderno, prirodoslovno misliti.

Če vemo, da se je človek nekoč pojavil na zemlji kot produkt neznanško dolgega življenjskega razvoja in da mu je priroda nemo ukazala: "Zdaj glej, da sam napraviš iz sebe, kar moreš!" — a da mu ni dala ne orožja ne orožja in ga ni posadila v nobeno šolo, da bi bil sprejel znanje in izkušnje dolgih preteklih dob, in če s tako mislijo pregledamo njegove velikanske pridobitve, če se spredemo po njegovih mestih, ozremo po njegovih poljih, popeljemo po njegovih železnicah, poletimo z njegovimi samoleti v zrak, pogledamo njegove tovarne, obiščemo njegove muzeje in galerije, vseučilišča in gledališča — in prsi nam mora napolniti spoštovanje do dela, ki je vse to ustvarilo — takorekoč iz nič.

Iznajdbe se bodo gotovo še nadaljevale; nove železnice se bodo gradile, nove knjige pisale, avtomobili in aeroplani se bodo zboljšavali.

Naša kultura se je visoko povzpela in mi vidimo njeno višino najbolje, ker jo merimo od onega začetka, ko še ni bilo nič. Toda mi ne vidimo le njenih ogromnih bogastev, ampak vidimo tudi tiste trume, ki nosijo človeško obličje, pa je ne uživajo.

Visoka je kultura dvajsetega stoletja. Ali kako naj zadovoljuje človeka, ki si ni dal zrasti mreže na očeh, pa mora gledati tudi njeno nasprotno stran?

Vseučilišča imamo, na katerih se človek lahko nauži vsega znanja vekov. Neprecenljivo duševno bogastvo je tam našlo svoj dom in vede odgovarjajo na najglobokejša vprašanja, ki jih more izgrebati človeški razum.

Ali zunaj stoji na tisoče in stotisoče ljudi, ki so željni spoznanja, lačni pouka, pa so jim vrata zaprta.

In ne znanja — samega kruha, vsakdanjega najnavadnejšega kruha so lačni.

Ne le v gospodarskem, ampak tudi v duševnem oziru zijajo v naši družbi največja nasprotja, in druga miso nič manj kričeča od prvih.

Morete li se zadovoljiti s tako kulturo?

Visoka, bogata je kultura današnjih časov. Postajala je višja in višja, kakor babilonski stolp. To-

da prišel je sunek, svetovna vojna, in vsa visoka stavba se je zamajala, njen največji del so razvaline. Kulturna so sredstva, kulturno je orodje, a poslužuje se ga barbarstvo.

Visoka je bila kultura, ali prešibka. V širino se ni razvila in trdnega temelja ni imela.

Kulture ne preklinjamo, kakor mračnjaki, obračujoči neprenehoma oči nazaj. Ali nezadostna nam je. Zavarovana ni. Zato zahtevamo, da se utrdi in obvaruje napadov, ki uničujejo v kratkih tednih, kar je zgradila v stoletjih.

Pogojev zahtevamo, ki omogočijo njeno stabilnost. Kultura izvoljencev mora postati kultura narodov, mora postati kultura vsega človeštva. Tisti, ki jo zgrade in podpirajo s svojimi ranami, morajo biti tudi njeni lastniki, uživalci in pospeševalci.

Družbo hočemo, v kateri bo to mogoče.

To je socializem.

***

Združite se proletarci, v organizacijo.

Kapitalizem potrebuje sužnje. Vsa zemlja je polna neizmernega bogastva. Zariješ se vanjo in v njenih skroviščih najdeš zlata in železa, bakra, svinca, belega srebra in črnega premoga. Preorješ jo, poseješ, pa ti rodi deseteren plod. Preprežeš jo z železno mrežo, pa prevažáš neizmerna bogastva iz kraja v kraj.

Sužnje potrebuje kapitalizem, kajti le suženj dela za gospodarja, da se more preobjedati, pa strda sam, zida gospodarju sijajne palače, pa polaga sebi kamen pod glavo, tiska gospodarju knjige, napolnjene z vsem znanjem sveta, pa se sam zadovoljuje z mašnimi bukvicami, gradi železnice, avtomobile in aeroplane, pa se zadovoljuje s pešpotjo.

Sužnje potrebuje kapitalizem; ali suženj more ostati le nevednež, ki si je dal potegniti umetno mrežo čez oči.

Vsako živo bitje hrepeni po svobodi. Človeka je mal človek tako ponižati, da je izgubil to najmočnejše hrepenenje in se vdal topemu tlačanstvu, misleč, da uživa milost, če dela v službi tujega gospodarja.

Z vsem bogastvom tega sveta ne bi bil kapitalizem dosegel takega cilja, da ni našel pomočnikov v klerikalizmu in kapitalizmu. Adoptiral jih je za svoja, ker sta oba kruta in služita oba enakemu namenu.

Klerikalizem je vzel človeku znanje, pa mu je dal vero; uspaval mu je misel, pa mu jo je zamenil z dogmo. Sugeriral mu je, da ni življenje na tem svetu nič drugega, kakor priprava za drugi svet.

Zakaj ne veruje kapitalist, da je treba bede in stradanja, muk in trpljenja za dosego nebeškega kraljestva? Zakaj ne brani klerikalizem njemu udobnosti in razkošja in izkoriščanja in odiranja množice? Ako sme biti bogatino ta zemlja več kakor solzna dolina, zakaj tebi ne, delavec, ki si jo orosil, opojil in oplodil s svojim delom, ki si jo iz divje pu-

ščave izpremenil v krasen dom človeštva, katerega vrata so le tebi ostala zaprta?

Medtem, ko te klerikalizam uspava, te militarizem šikanira, grozi s puškò, bajonetom, s topom, z ječo. Upogniti te hoče za vsako ceno, streti tvoj duh če je mogoče in izkrvaveti tvoje telo, če se zo-perstavljaš.

Delavec, trpin! Svoboda kliče tudi tebe. Bogata je zemlja, tvoje roke dvigajo zaklade iz njenih globočin, tvoje roke orjejo in žanjejo, tvoje roke izpreminjajo surovo rudo v kolesa in stroje, v žico in stebre, tvoje roke so ustvarjajoči instrument človeštva.

Ogromna je tvoja moč, ako se združiš s svojimi brati, ki so trpini kakor ti, naj je njih koža bela, rumena ali rdeča, naj je njih govoreca slovenska, nemška ali francoska, naj je tekla njih zibelka na severu ali jugu, na vzhodu ali zapadu.

Socializem te kliče pod svojo zastavo. Velika je že njegova armada; pridruži se ji še ti, da pride do zmage čimprej.

Socializem te uči verjeti in zaupati vase. V množici bratov in sester enakega mišljenja se poveča tudi tvoja moč; vse sile združene v eno pa postanejo eneržija, katere ne premaga ne pekel, ne kapitalistično zlato! Kajti cekini ne hranijo človeka, tudi mljonarja in božjega namestnika ne. Če mu tvoja armada odreče kruh, je premagan tisti hip.

Zato pa delavec, v organizacijo, kjer je tvoja moč.

***

Železniške družbe plačujejo nekaterim svojim uslužbencem penzije. Toda če se ne ubijejo, jih v službi tako izrabijo, da umro, predno bi dobili penzijo. To se imenuje varčno gospodarstvo, spojeno s skrbjo za uslužbence.

Nekateri ljudje mislijo, da so silno napredni, če "privoščijo" delavcem par centov boljše plačo. To je po njihovem mnenju že socializem. S takimi ljudmi je najteže polemizirati, ker nimajo o socialnem vprašanju nobenega pojma. Oni govore o "pravičnosti" tako kakor da bi bila "pravičnost" odvisna od nekoliko dolarjev. Ne! Pravičnost je mogoča le tam, kjer je krivičnost nemogoča. Krivičnost je izkoriščanje. In izkoriščanje je mogoče tam, kjer imajo nekateri ljudje delovna sredstva, drugi pa nič drugega kakor svojo delovno moč. Naravno je, da morajo zadnji svojo delovno moč prodajati prvim. In prvi jo kupujejo tako, da imajo pri tej kupčiji čim večji profit. Za ta profit so delavci opeharjeni. Kapitalisti pa skladajo svoje profite na kupe. To jim omogoča, da kupujejo nova delovna sredstva: Mašine, železnice, zemljišča, rudnike, gozdove, plavže itd. Čim večja je njihova posest, tem večja je delavska odvisnost. V kapitalističnem sistemu je torej nemogoče govoriti o svobodi. Prvi pogoj pravičnosti je odstranitev kapitalističnega sistema. Zboljšanje plače je le majhen korak do tega cilja, ne pa cilj. Kaj ima delavec od boljše plače, ako mu kapitalist zato podraži življenske potrebščine in mu tako z levo roko dvakrat toliko vzame kot mu je z desno dal.

V računih Judežev so velike pomote.

Kapitalisti potrebujejo nepoštene delavce. Veliko bolj nujno jih potrebujejo, nego se marsikomu dozdeva.

Tudi neumni delavci so dobri; zlata so vredni. Ali svoje usode ne morejo kapitalisti obešati na ta klin, kajti neumnost ni večna. Razni faktorji sodelujejo, da se ljudje sčasoma spametujejo — izkušnja ni zadnja med njimi. In za izkušnjo skrbe kapitalisti — hočeš, nočeš, moraš — sami.

Nepošteni delavci — to je drug račun. Tu se pusti neumnost lahko na stran. Možu, ki ima svojo vest tako na vrvi, da jo lahko priklene in se ne sme niti geniti, se izplača ponuditi kakšno korist, n. pr. priboljšek plače, nagrado, manj priganjanja itd.

Neumen delavec gara kakor črna živina, ker ne ve, da bi moglo biti drugače. Ali tudi črna živina lahko zdivja. Na samo neumnost se ni zanašati. Plačana Judeževa služba je kaj drugega; to je kupčija!

Judeževa služba je važna. Samo s svojo močjo si kapitalisti ne bi mogli zavarovati gospodstva. Njih je manjšina, delavcev ogromna večina. Stroji se ne sučejo brez dela. Premog ne leze sam iz zemlje. Ruda se ne izpreminja na povelje v jeklo. Vlak ne pohiti čez ameriški kontinent, ako pihneš vanj.

Ako ni med delavci Judežev, jim bo izkušnja pod neizogibnim kapitalističnim pritiskom prejalislej pokazala, da je delo v njihovih rokah največja sila človeškega sveta. Če nastopi združeno delavstvo proti kapitalistom, se mora izvršiti njegova volja. Kdo naj ga užene?

Peščica kapitalistov, tudi če bi imela potrebne sposobnosti, ne more opraviti dela, ki ga izvršujejo armade delavcev.

Z zakonom ni mogoče upogniti delavcev; kajti njih je več in lahko si napravijo zakon po svoji potrebi.

S puškami se ne premagajo; kajti kdo bo streljal na delavca, če ne gredo sami v uniforme in ne pokajo na povelje?

Sloga delavstva je poraz kapitalizma.

Treba je preprečiti slogo delavstva. To je služba Judežev. Očitno je, da je to važna služba.

Kapitalisti vedo, da potrebujejo Judeže, pa jih zato vzgajajo. Delavsko ljudstvo je organizirano. Kapitalizem izvršuje vse v velikem slogu, torej tudi podlost. Posebne agenture se bavijo s tem, da dohajajo kapitalistom ob času kakšne stavke cele trume skebov, in kupčija mora biti dobra, kajti znana so imena takih finih self-made manov, ki so si nagrabili velika bogastva ob tem nečednem poslu. Drugi iščejo v podjetjih slabe značaje med delavci, pa vzgajajo iz njih špijone, ovađuhe, škodljivce organiziranih tovarišev. Tretji lezejo v delavske organizacije in se trudijo, da bi korumpirali njih voditelje in uradnike. Četrta postanejo sami organizatorji; hlinijo se delavcem, igrajo komedijo, dokler ne spe-

ljejo nekoliko delavcev na led, pa osnujejo organizacijo, ki je po imenu in po svojem članstvu pač delavska, v resnici pa služi kapitalistom.

Take reči stanejo seveda denarja. Delavci bi se lahko vprašali, zakaj so kapitalisti tako radodarni za podobne namene, in prišli bi do zaključka, da se jim mora to izplačati. Potem bi se morali pa še vprašati, na čigav račun se jim to izplačuje. Tudi ta denar, ki ga trošijo za take svrhe, mora priti od nekod. Tistega slavnega osla iz bajke, ki daje cekine od sebe ni več. Iz oblakov pada marsikaj — nekdanje celo mana deževala; ali dolarjev ni iz njih. Vse bogastvo je posledica dela. Delo opravljajo delavci, in to se v kapitalističnih blagajnah izpreminja v zlato in srebro in v bankovne čeke.

Torej je tudi tisti denar, s katerim se podkupuje Judeži, delavski denar.

Ali nepoštenim ljudem tudi ta argument ne imponira. Oni mislijo, da opravljajo imeniten posel, imeniten seveda z materijalnega stališča. Ob poštem delu ne bi mogli tako dobro živeti, kakor ob izdajniški raboti.

Tukaj je napaka v njihovem računu. Krvavo se motijo.

Najprej je treba pomisliti, da imajo Judeži le dotlej ceno, dokler je njih število majhno. Ako bi bila podlost splošna delavska lastnost, ne bi bilo treba iskati špijonov in drugih lumpov; noben izdajalec ne bi dobil nagrade, ker bi kapitalisti izhajali brez njih. Saj jih ne plačujejo zato, ker so sploh izdajalci, ampak zato, ker imajo korist od izdajstva.

Špekulacija z lopovščino se torej lahko ponesreči. Kajti kapitalisti trošijo le toliko, kolikor je treba. Če zadostujeta dva Efialta, ne bo tretji dobil nagrade.

Zato je služba infamije tudi precej nezanesljiva, nesigurna. Danes si ljubljenec kapitalistov; jutri se najde boljši talent za podlost, pa je tvoje glorijske konce. In to se prav rado zgodi, zakaj tudi tukaj velja pregovor, da nova metla dobro pometa.

Enkrat se izčrpa vsaka taka sila. Človek pride nekoliko v leta, gibčnost in iznajdljivost pojema, "službe" se ne opravlja več dovolj premeteno, pa je amen. Ali pa se organizacija tako učvrsti, da spozna kapitalist sam njeno moč in ji mora ugoditi; tedaj ne potrebuje več zgagarjev, ki so mu le na škodo, in jim da breo. Kajti spoštoval jih ni nikdar; izdajniško službo je sprejemal, ker mu je koristila, izdajalec je pa preziral.

Tedaj obvisi Judež med zemljo in nebom. Iz kapitalističnega kraljestva je dobil breo, vrata k delavskim tovarišem mu pa ostanejo zaprta. Kdor se potrudil, da opazuje življenje takih poštenjakov, lahko opazi, da jih večina popolnoma propade. Čas brezuspešnosti pride, iz tega se porodi obup, človek se zapije, pa konča popolnoma po barabsko. In če mu ostane še toliko moči v možganih, da more premisliti svoj položaj, spozna, da je za par let ugodnosti prodal svoje življenje.

Druga zmeta je pa v tem: Kdor ovira splošno zboljšanje delavskega položaja, ovira tudi svoje

zboljšanje. Ako ne bi bilo Judežev, bi delavstvo hitreje napredovalo, prišlo bi do svojega cilja v razmeroma kratki dobi, in kačar bi bili delavci gospodarji svojega dela, bi se vsem boljše godilo kakor tistim, ki se morejo v kapitalistični družbi najbolj pohvaliti.

Judeži so pomilovanja vredni ljudje. Nepoštenega človeka ni mogoče blagrovati, tudi če se mu dobro godi. Če ga povrh še čaka neizogibno razočaranje, mu ne more nihče zavidati par Judeževih grošev, ki itak pojdejo kakor so prišli.

Če pridejo izdajalci delavstva do zavesti, da ravnaajo podlo, ne bo to nič pomagalo. Nemara bi kaj zaleglo, če bi spoznali, kako krvavo se bodo urezali prejalislej!

***

Za čikaške unije bi bilo precej boljše, ako bi se odpravila taktika pobojev, ki so že prepogosto ponavljajo. Najlozje se spravi neljubega unijskega uradnika s poti, ako se najame par puškarjev, da ga ubijejo. Potem pa sledi slovesen cerkveni pogreb, temu nove volitve in nov napad.

Če bi sedeli v odborih socialisti, ne bi bilo takih bojev. Ampak tudi delavstvo v nekaterih unijah ne mara socialistov, pa voli ljudi, ki spadajo bolj med profesionalne puškarje kakor pa v unijske odbore.

Pred par tedni se je vršil v koloniji dalmatinskih Hrvatov v Chicagi shod, ki bi imel biti hrvatski shod, kajti časi, ko so bili Srbi, Hrvati in Slovenci še en narod, so minuli. Shod pa so posetili tudi pravoslavni Hrvatje (kajti po nazorih 100% Hrvatov srbski narod sploh ne eksistira), in tako se je dogodilo, da se je igrala "balkanska vojna" enkrat tudi v Chicagi. Razbiti stoli so letali nad glavami kakor aeroplani, kričanja je bilo kakor v zakopih. V odločilni bitki so zmagali Hrvatje. Ducat vozov je naložila z Balkanci čikaška policija, ker je smatrala, da je igra "Balkanska vojna" v Ameriki prepovedana.

Tako se norčujuje ameriški listi iz Hrvatov in Srbov in ni jim zameriti.

Dokler ne bo delavstvo rešeno materijalne bede, je nemogoče, da bi se kultura človeštva dvignila na tako stopnjo, da bi mogli brez fraz govoriti o "kulturi človeštva".

Če ima narodnost kakšen pomen na zemlji, moro biti kulturen; sicer ne bi bil nič vreden. Masa vsakega naroda je delavska. Če bo ta masa kulturna, bo narod kulturen; kajti dokler uživa kulturo le par bogatinov, advokatov in profesorjev, je narodna kultura humbug.

Do materijalne svobode, ki omogoči delavstvu zavedno kulturno delo in kulturne užitke, pride delavstvo le v mednarodnosti. Slovenci ne morejo sami zase organizirati socialistične države, dokler je ves svet naokrog kapitalističen.

Torej pride tudi narodnost do prave veljave le po mednarodnosti. Sovražniki mednarodnosti so tudi sovražniki svojega naroda.

Ivan Cankar:

V TEMI.

(Konec.)

Morda se spremeni življenje nemadoma — konec vseh skrbi in konec teme. Gode se čudeži na svetu, veliko število jih pripovedujejo knjige in vsi so resnični, ker so napisani. "Šel je nekoč fant po cesti, ves žalosten in lačen. Pa pride gospod in ga potrka po rami. . ." In nekoč je bil pastir. . .

"Nekoč je bil pastir, ki je pasel ovce svojega gospodarja in si je želel v svet, bogve kam. Pa se pripelje mimo lepa kočija in iz kočije stopi gospod. . ." In nekoč niso imeli ne kruha, ne moke. "Ne kruha, ne moke in fant je šel v cerkev in je molil. Pa pride zjutraj gospod in. . ." Zmirom se gode čudeži na svetu in zato se zgodi čudež tudi zdaj. Kaj bi ne bil greh, da bi bilo zastoj vse to upanje? Kaj bi ne bila pregrešna misel, da Bog ne sliši tega upanja? . . V svetlobo, v deveto deželo so se izgubile misli. . .

Zapihal je veter in kakor da bi stresel in udaril z močno roko, se je odprlo okno na stežaj. Duri so se stresle v tečajih.

Ana je šla zapirat okno. Vsa je trepetala, bojazen se je spremenila v grozo.

Tončka je zaklicala: "Strah me je, Ana; luči!"

Hodili so po izbi in so iskali, če bi bil kje ostanek sveče. Po prstih so hodili, oprezno, in prestrašili so se, če se je zadel kdo ob stol, ob posteljo. Gosta tema je bila zunaj, deževalo je in pljusknie je časih ob okno močen val.

Ana je vztrepetala, zadela se je bila ob nekaj mrzlega, ob neznano roko.

"Kdo je tukaj? Ali si ti primeni, Tončka?"

"Jaz sem tukaj, ob postelji."

"Kdo je pri meni?"

"Jaz sem ob oknu," je zaklical Tine.

"Nekdo je bil zraven mene in se me je dotaknil z mrzlo roko. Sedimo za mizo in se stisnimo skupaj:"

Sedli so na zofo vsi trije. Držali so se za roke in so se tiščali tesno drug k drugemu.

Ali ko je sedela Ana mirno, pričela misliti — tiste čudne misli, ki so čakale v sencah že dolgo in so stopale zdaj razločno pred njene prestrašene oči.

Mahoma je vstala, tresla se je po vsem životu in zobje so šklepetali.

Misel je bila, ki je ni bilo mogoče ne ja n misliti in ne izreči. Umrl bi človek, če bi ji pogledal naravnost v obraz. Ana se je branila trepetaje; toda ni mogla vzdigniti rok, da bi si zakrila lica — tam je vstajala misel, silna, brezoblična, rasla je neizmerno.

Omahovaje je šla Ana preko izbe, v kot ob postelji; poiskala je veliko ruto in jo je ovila okoli glave in ram.

Tončka in Tine sta videla, kako se je premikala nekaj črnega po izbi.

"Kam greš Ana!" sta prašala prestrašena.

"Pogledat pojdem, kje so mati."

Stisnila sta se tesnejo drugo k drugemu.

"Pridi kmalu, pa z materjo pridi!" sta prosila s tihim in plašnim glasom, da bi ne dramila zle tišine, ki je padla bila v temni.

Ana je odprla duri, tistem trenutku pa se je prestrašila in sta se prestrašila onadva.

"Ne pojdi, ostani tu!"

V kuhinji je bila tema in vendar se je zazdelo Ani, kakor da ji je bil stopil iz teme nekdo nasproti. Umaknila se je strahoma in se je vrnila v izbo. Ko je bila odprla duri, sta čutila Tončka in Tine, kako se je nenadoma tema zgostila in bilo jima je, kakor da nista v izbi, temveč daleč nekje v gozdu, sama in ponoči; dež bije tam visoko ob črno listje in za debelom čaka smrt.

"Ne pojdi, ostani tu!"

Sedla je k njima, roke so se upirale ob kolena, glava je klonila in se je skoro dotikala mize.

"Zakaj ne pridejo mati?" je prašala Tončka.

"Morda. . ."

Tine je hotel izgovoriti misel, ali vzrasla je čudno pred njim, strašna in neizmerna. Gosta tema je bila v izbi, toda okrenil se je k Ani in videla sta si v oči, tudi v lica sta si videla in lica so bila ble-da.

"Da bi bila luč!"

Iskali so vdrugeč, ali strah jih je bilo teh tihih korakov — hodili so pač tuji ljudje po izbi — in tistih neznanih senc, ki so se premikale oprezno, sence tujih ljudi.

Tončka je stala ob oknu.

"Glejte, tam je luč!"

Ob oglu je gorela svetilka z majhnim rumenim plamenom, ki je prodiral komaj skozi dež in noč. Vsi so se stisnili k oknu in so strmeli v dremajoči rumeni plamen. In ko so se uprle vanj njih oči, je pričel plapolati in se zvijati sunil je veter in plamen je ugasnil. Objeli so se in vsa tri drobna tele-sa so strepetala. . .

Kakor je rasla strašna misel v njenem sreju, je videla Ana zmirom jasneje, kako hodi mati po ulicah, v dežju in vetru. Ogrnila si je bila tenka ruto so, zbadala v srce. Nikoli ni videla Ana materinega obraza jasno kakor zdaj. Dolg je in košččen, oči gledajo srejo in so rdeče obrobljene. . . Ali nikoli ni bila drugačna, odkar je umrl oče, in vendar je ni videla Ana nikoli tako jasno kakor da bi jo bila ugledala prvokrat v življenju. . .

Vsi hkrati so se zdrznili, odprli so okno. Materin glas je bil, ki je zaklical spodaj. Skozi odprto okno je planil veter v sobo, mrzle kaplje so jim udarile v obraz, zašumelo je v izbi, na postelji, ob zofi. Sklonili so se skozi okno.

"Mati!"

Z veliko silo je sunil veter in umaknili so se strahoma, zaprli so okno.

"Moram pogledati. . . pojdem! Lezita na posteljo in se odejta čez glavo; vrnem se kmalu."

Ana je položila na posteljo brata in sestro in ju je odela, nato si je ogrnila ruto. Odprla je duri, šla je skozi temno kuhinjo in vežo, in po stopnicah navzdol. Vse temno je bilo; drugače je gorela sve-

tilka na stopnicah, nocoj je ni bilo. Tipala je z rokami, šla je počasi in varno. Na njenem sreju je ležala misel strašna in težka; ni je izpregovorila ne sebi in ne naglas, ali ustnice so se premikale, mogle so, srce pa ni vedelo o molitvi. Ko je stopila na prag, jo je objel veter s silnimi rokami; kakor da bi jo hotel vzdigniti, treščiti jo ob zid; strgal ji je ruto z glave, v lice so ji lile mrzle kaplje, ves život je trepetal od mraza.

"Kam greš, Ana?"

Stisnila se je ob zid, široko so gledale oči, ali videle niso ničesar. Čisto razločno jo je bil nekdo ogovoril, materin glas je bil.

Ali bilo ni nikogar, samotna je bila ulica in dež je pljuskal v vetru.

Globoka groza je obšla Ano; sklonila se je, pritiskala je ruto k prsim in je hitela domov. Opo-tekala se je, ker jo je sival veter in šele ko je bila pred pragom, je začula svoj glas; jokala je ali veter je dušil njen jok in ni ga mogel slišati nihče, tudi mati ne. Ko se je vrnila v izbo, je trepetala vsa od mraza in od strahu. Odložila je ruto in nato je hodila po izbi. Hodila je že dolgo, ko je mahoma postala in se domislila; prav tako je hodila kakor mati, glavo globoko sklonjeno, roke prekrižane na prsih. In prestrašila se je sama, da je hodila tako kakor mati.

Tončka in Tine sta ležala v postelji. Objela sta se bila tesno, odeje pa nista marala preko glave; strah ju je bilo teme in vendar sta strmela vanjo s široko odprtimi očmi. In oči so se privadile, razločevale so zmirom bolj, ali vse, kar so razločile, je bilo strašno. Tam je bila zofa in nekdo je sedel na nji, čisto razločno se je vzdigala velika senca. In sence so bile tudi ob oknu, premikale so se tudi po sobi, počasi, po prstih, kakor da bi iskale luči. Zahreščale so naposled duri, veter je pihal v izbo. Srejo so se uprle oči v duri, videle so kakor podnevi in so spoznale Ano, toda niso je hotele spoznati. In nato je hodilo po izbi s težkimi koraki, glavo sklonjeno, roke prekrižane na prsih, enakomerno, zmirom od duri do okna.

"Mati!" je izpregovoril Tine plašno in sreju je nehala utripati, ko je pričakoval odgovora. Vedel je, da je bilo upanje prazno, in vendar je upal.

Odgovora ni bilo.

Ana je stala sredi izbe, roke še zmirom prekrižane na prsih.

Zakaj bi moralo biti in zakaj nocoj? Saj je bilo življenje zmirom enako — zmirom enako je hodila mati po izbi, od okna do duri. Zakaj bi nehala nocoj? In ko je izgovorila Ana v svojem sreju naglas tisto strašno in neizmerno žalostno misel, se je uprlo upanje s poslednjo silo. Ne, ne, ne more biti! . . . Zajokala je s kričočim glasom, vse telo se je streslo. Omahovaje je stopila k postelji in jokali so vsi trije.

Zunaj je deževalo, pihal je veter in na okno je trkala nevidna roka.

Slišali so, da so se odprle zunaj duri, narahlo, tihotapsko; in sreja so zastala. Stopalo je po kuh-

nji z nerodnimi koraki, toda previdno, počasi, tipalo je po durih in duri so se odprle tako nalahko, kakor da bi se odpahnile same. Na pragu je stala velika senca, razločevali so zmirom bolj in zmirom bolj so se širile oči od strahu. Stal je tam človek visok, da se je skoro dotikal stropa z veliko črno kučmo, ki jo je imel na glavi. Ogrnjen je bil v dolg črn kožuh, ki mu je segal do peta, obraza pa niso mogli razločiti, zato ker je bil ves skrit v temni bradi. Tako je stal in se ni ganil, gledali so naravnost nanj kakor pričarani. Gledali so in ga videli tam na pragu še zmirom; senca je bila tam, dasi so se bile duri že narahlo zaprle in ni bilo več nikogar na pragu. In ko so zapazili, da ni nikogar več na pragu, so se pričeli tresti kakor v silnem mrazu, glasu pa ni bilo iz ust.

Temna je bila izba in tiha zunaj je potrkavalo še zmirom. Tedaj pa so se oglasili zunaj mnogoštevilni, kričeči, surovi in jezni glasovi; težki in hitri koraki so se bližali po tlaku; nekdo je preklinjal s hripavim glasom, nekdo drug je pel razposajeno pesem; pijanci so se vračali iz krčme. Prav pod oknom je nekaj butnilo ob tla, gosti koraki so bežali preko ceste, oddaljevali so se in so utihnili. . .

Vsak šum, ki se je oglasil nenadno, je napravil še strašnejšo tišino, ki je bila v izbi; kakor da bi ugasnila luč in bi bila vsenaokoli neprodurna tema, polna skrivnosti in hudobnih senc. . .

Trdovratno je bilo upanje — zmirom še je živel človek v rakvi, živel in je trkal na pokrov.

“Da bi že prišli mati!” je prosila Tončka.

“Da bi bila duč!”

Ana se je prijetla za glavo z obema rokama, in ko je začutila roke na sencih, se je prestrašila, zakaj domislila se je, da se je tudi mati tako, prijemale za glavo, kadar je stala ob postelji ali sedela za mizo . . .

“Slecita se in zaspita, ko ni luči; in ko bosta spala, pridejo mati. . . morda. . .”

In ko je rekla “morda”, je vztrepetala, zakaj spet je bila izpregovorila v svojem srečnem naglasu tako strašno in neizmerno žalostno misel!

Tine se je vzdignil v postelji.

“Nikoli več ne pridejo mati, nikoli več!”

V tistem trenutku so se odprle duri brez šuma; odpirale so se počasi, dokler niso bile odprte na stežaj. In bilo ni nikogar na pragu. In kakor so se odprle, tako so se počasi nalahko zapirale. Zunaj je zapihal veter in odprlo se je okno. . .

Na stopnicah so se oglasili koraki.

“Gor, v prvo nadstropje!”

In ženski glas je vzdihoval:

“O Jezus, o sveta Marija!”

“Prav je storila!” je zagodrnjal surov, moški glas.

Koraki so se bližali in zunaj so se zasvetile luči. Dvoje možkaih se je sklanjalo in je neslo nekaj belega. . .

Otroci so se bili objeli tesno; krika ni bilo iz grla; oči so bile široko odprte, neznana groza je bila v njih.

Kreml, trdnjava upanja.

John S. Clarke.

London ima svoj Stolp in Abbey, Rim svoj Kapitol, Granada svojo Alhambro in Moskva svoj Kreml. “In največji med vsemi je” — Kreml.

Pojdi, dragi čitatelj, z menoj v Kreml! Pusti za nekaj časa dvajseto stoletje, naj se ima kakor hoče, pozabi za hip na neotesanost sedanje generacije in oglej si z mano vred neumnosti nekdanjih dni. Neumnosti so bedaste, hudobne in brezpomembne kakor bedastoče naše lastne dobe, ampak pripisati jim je izvor iz elementarnih nagonov v večji meri kakor pa posledice divjaške kulture. Zato, dragi čitatelj, pojdi z menoj in naglej se fantazij in ornata iz prošlih let. Skupaj bova hodila po ulicah tega drobnega Bizanca, rakve blaznosti, nekropole despotizma in morda bova slišala zamolklo ječanje pokopanih nad in čutila prisotje sveže človeške krvi — kajti ne pozabi: to so le drobci domišljije, porojene iz spominov, ki jih vzbujajo pojmi in čuvstva. Sree bo morda trepetalo, možgani vskiye, kri zledeni in roka oprsteni, ali tupatam nam mogoče udari v nosnice vonj atmosfere s starih orientalskih vrtov, katere duh je z žensko spretnostjo Šeherazade začaral sultana. In pri blesku zlata, srebra, dragih kamnov in barve, jasperja in mrljskih kosti bova slišala nad vzdihni odhajajočih duš in padanjem kapljajočih solz gloriozno godbo nepremagljivega vstajenja. Korakala bova po stezah, ki so tlakane s človeškimi lobanjami, in najinih čevljev se bo držal prah strohnelih teles — kajti tu si podajata roke preteklost in bodočnost, in kdor hodi po svetih tleh Kremla, lahko zre v prihodnost.

V Rusiji je več “kremlov”. Beseda je tartarska in pomeni trdnjavo. Toda noben ruski kreml se ne more niti zdaleka meriti s Kremlom. Stavba je trioglasta s šestdeset čevljev visokim obzidjem z luknjami, nasipi in slikovitimi bastijami v rusko-italijanskem slogu. Vsa ta kopica trdnjav iz petnajstega stoletja (prej je bil Kreml lesena trdnjava kakor grška Akropola) je zvezana s četverimi stolpnimi vratmi: Trojica, Borovickijeva, Spaskoja in Nikolajeva. Pri zadnjih vratih je bil 27. februarja 1905. ubit z bombo veliki knez Sergij.

Najlepša vrata med vsemi so krasna rdečezelena Spaskoja Vorota (Odrešenikova vrata), ki stoje nasproti cerkve sv. Vasilija na Rdečem trgu. Skozi ta vrata so hodili delegatje tretje internacionale, ko so zborovali v Kremlo meseca julija 1920., in na visokem stolpu nad vratmi je ura, ki vsako uro klenka “Internacionalo”.

Kak čudež! Kakšna ironija usode! Kako delikatno mučilen košček sarkazma! Mogoče ne razumeš, čitatelj, ker ti ni znana zgodovina Spaskojih vrat. Pri teh vratih visi paladij ruskega carstva, imenovan “rešitelj Smolenska”, v obliki slike. Nič več ko slika, ali v Rusiji so imele slike velik tajnostni pomen. Pred revolucijo je okrog desetisoč ljudi

obiskalo to sliko dnevno. Nihče, niti sam car ni smel mimo te svete slike, da se ne bi bil odkril. Ta slika je namreč "rešila" Rusijo iz poljskega jarma leta 1613. in bila je na čelu zmagovite armade Požarskega. Na zmagoslavnem povratku v Moskvo je Požarski korakal skozi Spaskoja vrata, ki imajo od tedaj to ime in od takrat je bilo odkrivanje pred sliko najsvetejši zakon v Rusiji. Slika je bila čudežno nedotakljiva. Zapisano je, da so jo hoteli Tartari ukrasti, ali ko so prislonili lestvo k zidu, da bi sneli sliko, so se polomili vsi klini na lestvi. Pozneje, ko so Francozi okupirali Moskvo, so privlekli kanon — tako namreč je zapisano — da bi razstrelili sveto sliko na kose, tedaj je seveda Bog poslal angelja, ki je zmočil Francozom smodnik v topu in s tem preprečil njihovo umazano delo. In naposled so prišli boljševiki — Bog jim odpusti grehe — najbrže so se spomnili čudežev v preteklosti ali sam ne vem, zakaj, pustili so sliko v zidu kakor je. Pustili so sliko praznovernim mužikom, da še postajajo in se pokrivajo pred njo — toda hudobni boljševiki so pre naredili staro uro v visokem stolpu nad sliko, da vsako uro poje z ubranimi glasovi: "Ne pričakujete odrešenika od zgoraj". Radoveden sem, koliko mužikov razume te besede.

Skozi ta "porta sacra" gremo navkreber po vsečem tlaku iz škrli mimo nunskega samostana in majhne Nikolajeve palače in se ustavimo pred visokim stolpom Ivana Velikega. V vnožju stolpa leži "car Kolokol", ogromen zvon z veliko luknjo. Vliti ga je dala carica Ana leta 1733. iz kovine, katero je Boris Godunov že prej rabil v ta namen. Originalni zvon — ki ga je Boris podaril mestu, da s tem opere svoje neštete grehe — je tehtal 135 ton. Ko je pa ležal sto let počen, ga je dala carica Ana preliti, in da se postavi ali opere tudi svoje grehe, kdo ve? — je carica dodala še toliko kovine, da je prelit zvon tehtal 200 ton. Mrha je osemnajst čevljev visoka, šestdeset čevljev meri v obsegu in žvenkelj je devetnajst čevljev dolg. Toda zvon ni imel sreče. Med vli vanjem je ogenj uničil delavnico in voda, s katero so gasili požar, je naredila v razgretim zvonu, ki je bil že gotov, veliko razpoko. Stolp Ivana Velikega je visok 318 čevljev. To je največji zvonik v Rusiji in sezidal ga je Boris Gudimov leta 1600. V njem visi več zvonov, med katerimi sta dva, ki tehtata 66 in 33 ton. Na sredi stolpa je balkon, s katerega so carji od Borisa do Petra Velikega govorili ljudskim množicam. Za stolpom stoje tri katedrale in palača; na nasprotni strani blizo reke je pa triogлата zgradba, ki je pred revolucijo obdajala velikanski kip carja Aleksandra, toda boljševiki so ga potegnili na tla. Oboki trikotne promenade so narejeni iz krasno zloženih mozaikov, ki predstavljajo v podobah vse carje od Ivanovih časov.

Na drugi strani obzidja s strelnimi linami teče majhna reka in solnčni žarki se odbijajo s pozlačene kupole velike, bele, mramornate cerkve za mostom, po katerem je bežal Napoelon s svojimi četami iz Moskve. V daljavi je videti nizke Vrabičje hribe, ki trgajo monotonost ravnine in nas spominjajo onih

težkih dni, ko so se na teh hribeh zbirali zločinci in politični jetniki, predno so bili odgnani v verigah na dolgo pot v Sibirijo.

Med stolpom in zidom je velik odprt prostor, ki je poraščen s travo in plevelom. Povedali so mi, da je bil zmerom tak. Vojaki, ki so nastanjeni v barakah za kremlsko palačo, imajo ta prostor za poganje in igre v prostem času. Tri katedrale v Krem-lu so zelo dolgočasne in razpadajoče stavbe. Dež je že davno izpral slike na vnanjih stenah, olupilo se je apno in tudi omet je začel odpadati. Imajo pa zgodovinsko vrednost, in kdar opazuje njih živobarvne strehe in zlate križe na koničastih kupolah z druge strani reke bodisi v solnčnem dnevu ali lunini noči, se mora v duhu potopiti v deveto deželo. Kakšna fantazija barv! Zelena, rdeča, bela, rdečkasta in črna pomešane z bleskom zlata in srebra. Ko sem hodil po dvorih Krem-la, po alejah in okrog nebrojnih oglov, kotov in ovinkov, sem bil sam. Grobna tišina je vladala kroginkrog, toda v tem strašnem mrtvaškem miru je pred menoj oživila srednjeveška Rusija z vsemi svojimi črnimi sencami.

Ampak kjer je tišina, tam ni vselej mir. Misel se vznemirja in kri polje hitrejšje, ko srečuješ na teh zgodovinskih potih slavne in neslavne mrličje. V Krem-lu je cela armada duhov. Ruski Neron, Ivan Grozni, zija iz slehernega temnega kota. Njegov duh je najpošastnejši, najmanj zaželjen in najbolj siten. Truplo Ivana Groznega leži z njegovim sinom vred — s tistim sinom, ki ga je sam umoril — v katedrali Mihaela Arhangelja. Neka stara pesem, katero je prevel profesor Morfill, opisuje njegov pogreb:

"V ojuzenski katedrali Mihaela Arhangelja tolčejjo na veliki zvon, da odmeva daleč po vsej majki zemlji.

Vsi knezi in bojari so že zbrani.

Naredili novo rakev so iz lesa cipresnega,

v rakvi pa leži car ortodoksni,

ortodoksni car — Ivan Vasiljevič Grozni.

Pri njegovi glavi križ je, ki rodi življenje;

zraven križa krona carska,

pri nogah njegovih meč je grozni.

Vsakdo moli križ, ki rodi nam življenje;

Vsakdo se priklanja zlati kroni,

vsakdo gleda z grožo na meč strašni.

Okrog krste sveče plamene voščene.

Vsi so zbrani patrijarhi, popje,

in pojejo poslovilno himno carju,

carju groznemu — Ivanu Vasiljeviču".

Hoteli so mu menda odpreti vrata v paradiz za vsako ceno, toda brez pomisleka in po vsej pravici smemo vsklikniti z Burnsom: "Če taki, kot je on, so v nebesih, tedaj pozdravljam te, pekel!"

Da! križ, ki "rodi življenje", je bil pri njego-vi glavi. Pri glavi monstruma, ki se je zabaval s tem, da je velel usmrtiti 60.000 oseb! Pri glavi tirana, ki je spuščal medvede na svoje moskovske podanike, ki je z žebljem pribil klobuk na glavo svojega prijatelja samo za ukor, ki je ukazal nago ženo posaditi na oster konopec, tako da ga je jezčila,

in potem so mučitelji vlekli konopec sem in tja toliko časa, da je prežagal ženo na dvoje — križ pri glavi kronanega rablja, ki je izvršil nebroj grozodejstev in končno umoril svojega lastnega sina. Car Ivan Grozni je seveda v krščanskih nebesih, kajti s takimi 'zaslugami' se je odličil tudi svetopisemski David — in ali ni bil David tisti, nad katerim je "imel Bog svoje dopadajenje"?

Poleg njega leži truplo — ali kar je ostalo od trupla — njegovega drugega sina Feodora, zadnjega moškega potomca iz rodovine Rurikov. Vsega skupaj je v tej katedrali štirideset do petdeset carskih rakev. Nekateri so umrli prej, predno je bila sezidana cerkev, in Grozni je potem dal prenesti njihova trupla sem.

Cerkev Vnebovzetja je druga katedrala v Kremľu. Stara zgradba s poslikanimi stenami in petimi pozlačenimi kupolami stoji na severvzhodnem koncu palače in skoraj nasproti hiše, v kateri je Leninova pisarna. V tej cerkvi počivajo kosti mnogih svetnikov: sv. Teognosta, ki je umrl leta 1353. za črno kugo, sv. Jone, ki je zagrozil s svojim koščenim prstom Napoleonu, ko je gledal njegovo mumijo v rakvi, sv. Ciprijana, sv. Fotija in drugih. Tu so pokopani tudi mnogi patrijarhi, med katerimi omenjam Hermogena, Filaretta — ustanovitelja dinastije Romanovcev—in Filipa Solovetekega. Filip je bil eden tistih redkih popov v Rusiji, da služi spoštovanje. Bil je mučenik ruske cerkve, katero je sam pomagal utrditi. V resnici veren, mehkosten in hraber mož za tiste čase. Za napredek človeštva nima nobenih zaslug, ampak reči se mora, da ni bil intrigant. Filip Solovecki se je uprl carju Ivanu Groznemu zaradi njegovih (carjevih) zločinov. Pridigal je, da je nepotrebno darovati Bogu nekrvave daritve, medtem ko car preliva kristjansko kri potokoma. Seveda ni dolgo pridigal — kakor niso Wycliffe, John Ball, Bruno in drugi v tistih časih. Ivan je poslal svojega rablja Skuratova k Filipu, češ da čaka na "njegov blagoslov" v samostanu Tveru. Pop je pa vedel, zakaj ga car kliče, in šel je prostovoljno z besedami: "Naj se zgodi Tvoja volja". Car ga je vrgel v ječo, v kateri je bil zadavljen.

V tej katedrali so bili vsi carji kronani. Tukaj je Boris raztrgal svoj carski plašč v znamenje, da bo delil svoje življenje tudi z bednimi. Svoječasno so imeli v tej cerkvi skrbno shranjeno skrinjico, v kateri je bil "žebelj", s katerim je bil Krist pribit na križ, dalje kos Marijine tunike itd.

Na južnovzhodnem oglu palače je majhna katedrala Oznanjenja, ki ima več pozlačenih kupol in v kateri je shranjen glasoviti ikon (podoba) "Donske device Marije". To podobo so nosili pred četami v bitki pri Kulikovi (1380) in pozneje v neki bitki med Borisom in krimskim kanom (1591). Zgodovinar je zapisal več pravljič o čudodelnosti tega ikona. Ko so bili Francozi v Moskvi, so hoteli vzeti okvir "Donske device Marije", ki je iz čistega zlata, toda zlato se je pred njihovimi očmi spremenilo v baker.

Masa ruskega ljudstva ni seveda nikdar dvomila v resničnost teh pravljič, kar dokazuje, v kakšnem praznovrstvu so se nahajali priprosti Rusi.

Predno stopiva v veliko palačo, dragi čitatelj, v Vladimirjevo dvorano, kjer navadno zboruje tretja internacionala, postojava za hip na kamnitem dvorišču med cerkvama Vnebovzetja in Oznanjenja in videl boš Rdeče stopnice ali "Krasne stopnice", kakor se imenujejo. Te stopnice imajo najkrvavejšo preteklost v občni zgodovini. Drže z ozadja cerkve v Vladimirjevo dvorano.

V slikoviti Karamzinovi zgodovini čitamo, da je car Ivan Grozni stal na teh stopnicah nekega večera 1584. in opazoval komet na nebu, ki je imel rep "v podobi križa". Car se je obrnil proti drugim, ki so stali z njim, in rekel: "To pomeni moja smrt". Kmalu potem — tako čitamo — ga je napadla strašna bolezen; njegova čreva so pričela gniti in vse njegovo telo je zateklo. — Po smrti Borisa Godunova, ko se je "lažnivi Dimitrij" polastil prestola, se je odigrala krvava tragedija v Borisovi hiši. Dimitrij je sklenil pokončati vso Borisovo rodbino, da bo potem varen. Dva kneza, Galickij in Masalskij, in dva uradnika, Molčanov in Šerefedinov, sta na njegov ukaz posetila hišo prejšnjega carja Borisa (hiša še danes stoji blizu Rdečega trga), v kateri je bivala carica-vdova z otrokoma, sinom Fedorjem in hčerko Ksenijo. Poslanci so ji iztgali otroka in izročili vdovo vojakom, ki so jo takoj zadavili. Fedor je bil tudi umorjen, Ksenijo je pa knez Masalskij pridržal zase, ker je bila zala deklica. Trupli vdove in njenega sina sta bili izpostavljeni javnemu zasramovanju na Rdečih stopnicah. — Ali prišel je dan, obračuna tudi za morilnega Dimitrija. Razkrinkan je bil kot slepar — njegove pravo ime je bilo Gregorij Otrepijev — in razkačeno ljudstvo ga je razsekalo na kosce na Rdečih stopnicah. — Leta 1682. po smrti Fedorja Aleksijeviča se je na teh stopnicah odigrala druga krvava drama. V prepiru za prestol, za katerega sta se topli dve stranki velikih knezov, je vojaštvo napadlo Kremľ. Dolgoruki je slonel na oknu palače in psoval vojake, ki so raztogoteni planili v palačo, prijeli kneza in ga vrgli po Rdečih stopnicah na dvorišče, kjer so ga drugi vojaki prestregli s sulicami, na katere se je nabodel.

Ko sem prvič stal pod temi stopnicami, globoko zamišljen, sem začul glasne stopinje, in ko se ozrem, vidim Vladimirja Iljiča Uljanova, ki je primahal iz palače. "Ali poznate to mesto?" me je vprašal. Nato sva zavila mimo majhne cerkve in krenila v palačo. Lenin — da rabim njegovo navadno ime — je govoril o vojni s Poljsko in o groznjah Velike Britanije, ki je od začetka do konca hujskala in podpirala Poljake. To je bilo 4. avgusta, na dan obletnice velike vojne, na rojstni dan Shelleya, in vse je kazalo, da Anglija napove vojno sovjetski Rusiji. Rdeča armada je bila petdeset milj od Varšave, Nemčija je proklamirala strogo nevtralnost in Francija je pripravljala mnoge divizije, ki so imele odmarširati na Poljsko. Radovedno sem opazo-

val predsednika ljudskega sveta, ko sem korakal ob njegovi strani, ampak na njegovem čelu ni bilo mraka in najmanjša bojazen ali skrb ni kazila njegovega kmetkega obraza. Smehljal se je in me dražil, da bom morda kmalu imel odprto pot na Angleško čez Pariz!

Prekoračila sva zgodovinske stopnice in stopila v Vladimirjevo dvorano, ki je bila polna delegatov, in uživala nekaj ur poslušanje vroče debate med desnico in levico.

***

Milan Pugelj:

BOTER.

Ko sem stopil s svojim birmančkom v cerkev, so bili že vsi botri zbrani. Stali so v dveh velikih, vrstah, razprostirajočih se od vrat pa do oltarja. Pred njimi so se vrstili birmanci v novih oblekah in novih čevljih in gledali zardeli in vznemirjeni proti škofu, ki se je že sukaj tam pred oltarjem.

Bil je visok, suh in siv mož. Visoka miklavževska kapa je delala njegov obraz veličasten.

Pričel se je ozirati po botrih. Izbral si je enega in rekel:

— Naštejte mi vi, katoliški mož, šest resnic!

Mene je izpreletelo. Zavedel sem se takoj, da sem šest resnic že davno pozabil in da se jih ne bi več spomnil, če bi tudi napel vso svojo najboljšo voljo. Tako torej me lahko spravijo gospod škof v veliko zadrego, kakršne sem bil deležen še v tistih časih, ko sem platno prodajal in drsal prvo leto po šolskih klopih. Najbolje je, sem mislil, če greš malo iz cerkve.

No in šel sem.

Vrnil sem se, ko so že birmali. Bila je izredna vročina in soparica. Zdelo se mi je, kakor da stojimo nad velikim kotlom, kjer vre voda. Para se kadi in nas obliva od vseh strani.

To si je vsak oddahnil, ko je stopil iz cerkve! Odpravili smo se v krčmo, da si potolažimo žejo. Birmancu sem že nakupil potrebnih daril in nosil jih je v beli culi. Pred cerkvijo je stopil k nama njegov oče in pozneje še mati. Oče je bil moj brat.

Šli smo v krčmo, prostrano, a nizko. V kotu je stala velika zelena peč, ki je bila zakurjena.

— Za hudirja, sem rekel, danes nas vzame vročina!

— Nič ne de, je dejal oštir; peč je res malo goraka, bomo pa okna odprli, da se shladi.

Sedli smo za mizo moj brat, žena njegova, birmanec, bratov sin, in tudi tisti birmanec, ki mu je bil brat za botra. Mi smo sedli na klop, roji muh pa na nas. Zlasti so silile v oči in v usta. Otepali smo jih nepretrgoma vsi, samo moj birmanec je bil sladko zamišljen. Sedel je s culo v naročju in praznično oblečen tik mene, gledal kvišku, kakor bi videl nekam skozi strop in pustil muham, da mu jih je sedlo po šest in več okoli ust in oči. Ko je imel že črne

obročce po obrazu in zlasti čelu, je dvignil polahko roko in pomajal ž njo sem in tja.

Naročili smo vina.

— Kakšnega vina?

Oštir je rekel, da ima vina vsake sorte. Ima rdeče, ima rumeno dalmatinsko, ki je močno in vredno moža, in ima tudi črno istrijaško, ki ga posebno priporoča.

Moj brat je pomežiknil in razumel sem ga tako, da bi bil istrijanec pravi. Naročili smo ga prvi liter. Poleg tega smo si izbrali juho, zakuhamo z rezanci, zraven pa "prato in salato". Vino je bilo res pitno, juha premastna, pečenka še mastnejša, a olje na salati je dišalo neprijetno. No, kakor sem sodil po obrazih brata, njegove žene, mojega in njegovega birmanca, je bilo jasno, da jim gre jelo in pilo izredno v slast.

V izbo so pričeli prihajati novi botri. Tako je naenkrat prisedel suh in starikav kmetič, ki se je razkrinkal za očeta tistega fantiča, katerega boter je bil moj brat. Imel je s seboj tudi svojega birmančka, majhnega, čokatega fantka, ki je gledal izza mize kakor muren izza krtine. Oštir, čokat možakar, gladko obrit v belem predpasniku in z visoko zavihanimi rokavi, se je iztegnil preko obeh prišlecev in porinil na mizo dva kozareca.

— Danes pa kosilo, je rekel, kakor ti drugi, ali ne, Martin!

— Pa, je jecljal dvakrat kmetiček in mežikal name prav dobrotno in spoštljivo. Pa, pa!

Muh je bilo več in več. Po hiši so brenčale kakor čebele v ogromnem panju. Zelena peč je žarela bolj in bolj in skozi mala okna je pripekalo sonce, da je kar žgalo.

Birmanci so se porazgubili iz sobe, tekali po dvorišču in igrali na orglice. Vsi naenkrat so muzicirali, da je bilo strašno in smešno obenem. Ko pa so se utrudili, so začeli ogledovati svoje "zlate" ure, jih primerjati in popravljati, dokler jih niso položili. Nato so se malo stopli med sabo ter so jokali, vsi obenem, da je bilo še strašnejše in smešnejše ko poprej njihovo muziciranje. Par mater se je zakačilo iz sobe na dvorišče med tulečo mladino, čul sem nekaj zaušnic in psokv, krik in vik, nato pa je nastal zopet mir. Matere so se vrnile v sobo, na dvorišču pa so zapele zopet orglice, le še glasneje in neubredneje.

Črni istrijanec je med nami vestno opravljal svojo dolžnost. Kmetje so rdeli v suha lica in oči so se jim svetile kakor bi se jim kresali iz njih sami najboljši dovtipi. Ta ali oni je že pričel praviti kakšno svojo, pa je menda spoznal, da ni zadel za mestnega človeka prave. S kraja je govoril pogumno, proti sredi je pa kar mešal, kakor bi zabrodil v lužo. Do konca sploh ni prišel.

Prišli so novi gostje: oče in mati birmanca tistega kmetiča, ki je bil oče birmančka mojega brata. In ta oče je imel zopet svojega birmanca in ta birmanec zopet svojega očeta. Še parkrat so se odprla vrata in dolga miza, za katero smo bili sedeli, je bila polna borovskega sorodstva. Stari in mladi so se

vrstili, ženske in moški in vsi so pili istrijanca, ki je stal po mizi v velikih temnih steklenicah, vsi so jedli juho z rezanci in "prato in salato".

— He, so klicali oštirja, France, boš pa ja enkrat požri!

In France je požiral kozarec, do dna. Prazne litre je kar jemal z mize, pa se vračal s polnimi in jih postavljaval s svojimi kosmatimi rokami preko glav kmetov, kmetie in birmancev na mizo. Meni se je posebno ugodno smehljaval in za vsako besedo, ki sem jo začel izgovarjati, kimal že naprej.

V krčmo je prišel tudi harmonikar. Za klobukom je imel velik šop roženkravta, a izpod krajev se mu gledali kodrastí in mokri črni lasje.

— Če sem prišel med vesele ljudi, je rekel, sem dobro napravil, če pa med žalostne, sem pa narobe ukrenil.

— Med vesele, so radostno zarenčali kmetje iz za mize, med kakšne pa, kakor med vesele!

Sedel je za peč in mešal neke stare dunajske valčke z narodnimi pesmimi v neumno kolobocijo. Vsak napev je ponovil po trikrat, ali pa tudi po štirikrat in petkrat. Posluževal se je nekih posebno debelih in hreščečih basov, ki večkrat niso spadali k načinu tona. Takt si je tolkel z nogo, z glavo je pa zavijal nekako tako kakor z melodijo.

— Kaj to čebrnaš, se je oglasil starikav boter in prezirljivo zavil ustnice. Nima repa, nima glave! Bajši vreži eno našo, pa ti bomo pomagali, da pojde boljše skupaj!

— Pa ti primi harmoniko, je dejal godec in se ponosno zasmel. A zaigral je vseeno domačo. Zapeli smo vsi, tudi jaz. Ženske so evilile tako visoko, da sem strme verjel, kakšnih drobnih in tenkih glasov je zmožno naše grlo. Tisti kmet, ki je pel čez druge, se je tako napanjal, da je bil ves rdeč in zaripljen. Smeh in veselje je prišlo do vrhunca.

Vprašal sem za svoj račun. Krčmar se je praskal nekaj časa za ušesom, stal sredi sobe in se pomišljal. Kmalu pa je bil njegov sklep gotov. Šel je v kuhinjo po gospodinjo, vrnila sta se skupaj, zaprla za seboj vrata in obstala pred njimi. Oštirka je prožila prste leve roke drugega za drugim iz stisnjene pesti in polagala nanje črni in debeli desni kazalec. Oštir je pisal s kredo po vratih, pisal in pisal številko za številko, dokler niso bila popisana vsa vrata z osmicami, podobnimi potegnjenim prestam, s sedmicami kakor polomljene vile in z dvojkami kakor velikimi in neokretnimi vprašaji. Čisto spodaj v desnem kotu je stalo: 27 fl.

Oštir je pretuhtal še enkrat svoj veliki in beli račun in tudi mi, kar nas je bilo za mizo, smo gledali radovedno v vrata. Kmetice so kimale z glavami, češ, to je čeha, to pa že to, a kmetje so se ozirali hvaležno name in pomežikovali, češ, poglej ga, kaj je nakrca!

Oštir se je napotil naravnost predme.

— Lahko mi verjamete, je rekel, za goljufijo mi ni! 27 goldinarjev znaša vse skupaj. Kar je, to je.

Moj brat je segel z roko v žep tako natesno in s težavo, kakor bi rinil v celo in bi skušal s pestjo

prodreti mlačnico. Bom pa plačal en liter, je dejal. In neki drugi tam dalje je menil, da bi dal za pol litra. Mnogi so pa rekli: Hentajte, vsako delo je dobro in Bogu v čast, oštirska je pa res najboljša. Tri take cehe, pa ima doto za hčer.

Plačal sem 27 goldinarjev.

Ko sem se spravljaval v voz, je rekl brat:

— No, kako kaj?

— Dobro!

Dregnil sem voznika v hrbet in mu zabičal: Nategni vajeti, če ne, ti populim uhlje!

Udaril je po konju z bičem, da sem sedel, kakor bi me kdo vrge! Izginili smo za oblakom prahu.

Kdor hoče odkidati gnoj, se ne sme ustrašiti, da se bo umazal.

Izmed vsakih deset ljudi bi jih devet glasovalo za socializem, če — bi ga razumeli.

Avstrijski nadvojvoda Leopold Ferdinand je tudi našel svoj poklic; nastopa v nekem berlinskem kabaretu kot pevec in plesalec, dasiravno ni ne eno ne drugo. Ampak ker je nadvojvoda, se najde mnogo radovednežev, ki ga hodijo gledat. Člani habsburške hiše se zgražajo na nadvojvodom, ki onečlašča dobro ime te nekdanj slavne cesarske rodbine. Franc Josip bi se obrnil v grobu, če bi videl, kam je prijadrala dinastija, ki je nekdanj vladala drugi največji državi v Evropi. Vse na svetu je minljivo . . .

Meseca maja se bo v Moskvi vršil kongres komunistične Internacionale delavskih strokovnih organizacij. Neko poročilo pravi, da ima ta internacionala 10,000,000 unijskih delavcev pod svojim okriljem, kakor sledi: ruske strokovne organizacije, 5,200,000; Italijanska delavska konfederacija, 2,000,000 Španska delavska konfederacija, 800,000; francoske unije levice, 300,000; italijanska sindikalistična unija, 300,000; British Shop Stewards and Workers' Committees, 200,000; norveške unije, 180,000; jugoslovanske delavske strokovne organizacije, 160,000; bolgarske, 120,000; nemški sindikalisti (Freie Arbeiter-Union), 60,000; georgijske unije levice, 15,000; Nizozemska zveza transportnih delavcev, (število članov v poročilu ni bilo označeno).

Skupno število vseh delavcev, organiziranih v raznih strokovnih organizacijah, je nad 32,000,000. Na podlagi gornjega poročila jih je pridruženih moskovski Internacionali strokovnih unij 10,000,000, drugi spadajo večinoma k amsterdamski Internacionali, razun A. F. of L., kateri je tudi amsterdamska internacionala preveč radikalna.

Na kongres v Moskvo pošlje svoje zastopnike detroitska federacija dela ter delavski centralni svet iz Seattla, Wash. Poleg teh pojdejo v Moskvo na kongres delavskih unij še nekateri drugi zastopniki ameriških unij. Ker niso pridružene tej Internacionali, bodo poslani kot "bratski" delegatje.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

RAZPRAVE H KONGRESU J. S. Z.

Chicago, Ill. — Na enem zadnjih diskuzijskih večerov kluba št. 1, JSZ., je bil na dnevnem redu predmet: "Ali naj člani JSZ. ustanovljajo nove kulturne in druge nepodporne organizacije ako je kulturno delo z istimi uspehi mogoče vršiti v okrožju naših socialističnih organizacij."

Vzrok, da se je določilo en diskuzijski večer temu vprašanju je v tem da je večina naših klubov v vojnem času prepuščala kulturno delo raznim samostojnim organizacijam in da so naši sodrugi ustanavljali samostojna dramatična, pevska in druga podobna društva in aktivno sodelovali, oziroma še sodelujejo v njih. Da je prišlo do tega, so bile krive vojne razmere, kajti socialističnim klubom je bilo v večina krajih nemogoče nastopati s svojimi priredbami v javnosti, ker vsled sovražnosti publike napram socialistom niso mogli v nekaterih krajih dobiti niti dvoran, obenem pa je imela vsaka skupina džingoističnih ljudi nepisano pravico razbižati priredbe socialističnih organizacij.

Vsled prej navedenih razmer je trpelo aktivno delo na kulturnem polju tudi v klubih J. S. Z.

Kulturne priredbe se dajo izrabiti tudi za socialistično agitacijo. Na njih nastopajo govorniki, prodaja se literatura in veča se ugled socialistične organizacije. Socialisti ne zametujejo kulturnega dela; ravno narobe: socialisti ga hočejo pospešiti in kadar zavladajo socializem, bo šele dan razmah pravi kulturi, ker bo s padcem kapitalizma prenehalo izkoriščanje kulture v privatne, sebične namene. Kakor uporabljajo kapitalizem časopisje, literaturo, dramo, kinematografe, šole, predavanja itd., za svojo propagando, tako moramo tudi socialisti biti aktivni na kulturnem polju povsod, kjerkoli je v danih okoliščinah mogoče.

Člani, ki so se udeležili diskuzije, so soglašali v tem, da je za povečanje aktivnosti v klubih JSZ. potrebno da se v področjih in pod kontrolo socialističnih klubov vrši poleg političnega tudi kulturno delo, bodisi na dramatičnem, pevskem ali glasbenem polju, v kolikor to dopuščajo moči ki jih imajo posamezni klubi. Nadalje naš klub priporoča prihodnjemu kongresu J. S. Z. naj po možnosti centralizira kulturno delovanje klubov ter izvoli v ta namen poseben odsek, ki bo preskrbeval klubom, oziroma dramatičnim in pevskim odsekom klubov prepisane vloge raznih iger ter not za pevske zборе ter jim šel na roko v vsem drugem kulturnem delu.

Sprejeta je bila tudi sledeča resolucija, oziroma priporočilo klubom in prihodnjemu kongresu JSZ.:

"Sodrugi, organizirani v J. S. Z., naj delujejo nato, da se vse mogoče kulturno delo vrši v okvirju in pod kontrolo klubov J. S. Z. V ta namen naj se ustanovljajo dramatični, pevski in drugi odseki socialističnega kluba ter čitalnice, ki naj imajo prostore za zbiranje klubovega članstva. Kjer je mogoče, naj se ustanovi tudi mladinski odsek, po zgledu ameriških sodrugov, ki imajo v raznih krajih mladinske lokalne organizacije, znane pod imenom "Young Peoples Socialist League". Mladinske organizacije imajo tudi Pinci, Ohi, Nemei in druge narodnostne federacije. Priporočljivo je, da jim v tem oziru sledimo tudi ameriški jugoslovanski sodrugi, kajti socialistična agitacija med mladino je ena naših važnih nalog, ne samo naloga, ampak tudi dolžnost. Klubi naj skrbe, da bodo od časa do časa prirejali razne zabavne priredbe, s katerimi bodo nudili svojemu članstvu ter somišljenikom pošteno, zdravo razvedrilo in s tem privadili maso, da bo prihajala na njihove priredbe.

Kjer je ustanovitev dramatičnega, pevskega ali drugih podobnih odsekov v okrožju socialističnega kluba nemogoča, naj sodrugi, ki imajo zato zmožnosti, delujejo tudi v samostojnih kulturnih organizacijah, ako niso sovražne našemu gibanju in ako more njihovo sodelovanje koristiti socialistični propagandi in povečati vpliv prizadetega socialističnega kluba."

Za povečanje kulturnega delovanja je napravil nekaj zaključkov tudi naš klub, in če ne bo izrednih ovir, bo postal tudi na kulturnem polju vodilna organizacija v Chicagu. Vse, kar je potrebno, je požrtvovalnost in pa kooperacija ter spozumno delo, pa bo v naših klubih mnogo več življenja, več aktivnosti in več uspehov za socializem.

Tajnik.

CHISHOLM, MINN. — Ne morem si kaj, da ne bi opozoril članstvo tukajšnjega slov. socialističnega kluba št. 22, in simpatičarje našega gibanja, naj ne bodo tako brezbrizni, kar se tiče prihajanja k sejam.

Potrebno je, da bi prihajali k klubovim sejam vsaj tisti, ki so že člani socialistične organizacije. Na dnevnem redu so vselej važne stvari, ki zahtevajo stvarne diskuzije, če se jih hoče dovoljno rešiti. Organizacija ni organizacija, ako niso njeni člani aktivni ali vsaj večina njenih članov. Ravno tako je važno, da se pridobi čim največ mogoče delavstva v socialistično organizacijo. Ako hočemo doseči uspehe, moramo biti močni, kajti le kot taki bomo vpoštevanani. Delavstvo ne šteje nič, pa magari ako čuti radikalno, če ni organizirano v RAZREDNO ZAVEDNI organizaciji.

Izkoriščanje je danes v cvetju, kakor še nikdar ni bilo in kapitalizem je proti delavstvu v boju, kakor še ni bil do slej. Vse politične institucije se danes izrabljajo proti delavstvu, v njih pa sede ljudje, izvoljeni od delavstva. To se mora spremeniti in se bo spremenilo, toda ne poprej, dokler se bo delavstvo spoznavalo svoje naloge, dokler ne bo našlo poti, ki vodi k osvoboditvi delavstva. Naša moč na politično in gospodarsko življenje družbe se bo čutila, kadar spoznamo, da je treba naše interese braniti z organizirano silo v socialistični stranki, ki se bori za strmoglavljenje sedanjega sistema, ki zasnujuzje milijone delovnega ljudstva, in ga nadomesti s socializmom, ki bo prinesel srečo v delavske družbe in blagostanje človeštvu, katerega danes še tepta težna peta imperializma, militarizma in reakcije, ki so priveški kapitalizma. Delavci, če hočete odpraviti krivice, če hočete priboriti blagostanje sebi in svojim potomcem, tedaj se pridružite socialistični organizaciji. Njena postojanka na Chisholmu je slov. socialistični klub št. 22, JSZ., ki zboruje vsako četrto nedeljo v mesecu ob 1:30 popoldne v John Grackovi dvorani.

Udeležite se vsi prihodnje seje in pripeljite s seboj vaše prijatelje in znance.

Joseph Ule, tajnik.

CHICAGO, ILL. Članstvo kluba št. 1, JSZ., vabim, da se polnoštevilno vdeležijo prihodnje seje, ki se vrši v petek dne 15. aprila t. l. ob 8 zvečer v dvorani SNPJ. na 2657 So. Lawndale Ave.

Ko bo izérpan redni program te seje se bo nadaljevala diskuzija o Internacionali, o kateri smo razpravljali že na večih izrednih sestankih, ki jih prireja naš klub. Diskuzije o Internacionali se bodo nadaljevale na naših sejah in diskuzijskih večerih, dokler ne bo izérpan ta predmet. Potem pridejo na dnevni red diskuzije o drugih vprašanjih.

Diskuzije, ki se vrše na sestankih in rednih sejah našega kluba, so velikega pomena za članstvo socialistične organizacije, kajti na njih se bistrijo pojmi in sodragom je dan vpogled v važna vprašanja, tikajočih se socialističnega gibanja. Važno je tudi, da se s takimi diskuzijami pripravimo na bodočo konvencijo socialistične stranke, ki se vrši meseca junija v Detroitu, in na kongres naše J. S. Z., ki se vrši mesec dni po konvenciji socialistične stranke.

Na naše seje kakor tudi na diskuzijske sestanke imajo pristop vsi tisti, ki se zanimajo za socialistično gibanje, ker naše seje so javne. Vabim na seje in diskuzije našega kluba vse tiste, ki tako radi radikalizirajo in tako z lahkoto rešujejo svetovna vprašanja po raznih zakotnih lokalih. Pridite v naš krog in se rajše pridružite resnemu, aktivnemu delu za socializem v organizaciji.

Frank Udovich, organizator.

Za Chicago.

V nedeljo, dne 1. maja, prirede socialistične organizacije v Cook County veliko prvomajsko slavnost s pohodom. Pohod se začne na 12. cesti in Blue Island Ave., od tam se bo pomikal po 16. cesti do Collisuma, kjer bo velikanski shod, na katerem bodo govorili sodrugi Kirkpatrick, Ameringer, Hoan, Stedman, Tucker in Engdahl.

Po shodu bo v isti dvorani koncert in ples. Igral bo socialistični Symphony Orchester. Čisti dobiček je namenjen za socialistični dnevnik v Chicagu.

Slovenski in srbo-hrvatski sodrugi naj se pridružijo temu pohodu in shodu v najboljnejšem številu.

TISKOVNI FOND PROLETARCA.

XII. izkaz.

Vandling, Pa. — Po 50c, Alojzij Feme in Jos. Čebular; po 25c, Vide Germ, Ignac Čebular in John Ostanek; (pošilja- telj Jos. Čebular), skupaj.....	\$ 1.75
Absher, Mont. — Frank Pusnik	.50
Cleveland, O. — Frances Oblak	.50
Cleveland, O. — Lawrence Gorjup	5.10
Waukegan, Ill.—Društvo Moška Enakoprav- nost, št. 119, SNPJ.	4.70
Collinwood, O. — Joe Kunčič.....	1.00
Chicago, Ill. — John Korun.....	1.00
Glencoe, Ill. — A. Grden, \$1.00; I. Potočnik 50c, skupaj	1.50
Bon-Air, Pa. — Math. Pristavec, \$1.00; Jos. Horvat 25c, skupaj	1.26
Hermine, Pa. — Društvo Prostomisleci, št. 57, SNPJ.	5.00
Springfield, Ill. — Jugosl. soc. klub št. 47, JSZ.	3.30
Skupaj	\$ 25.61
Zadnji izkaz	1,507.97
Skupaj	\$ 1,533.58

AGITATORJI NA DELU.

število naročnin, ki so jih poslali agitatorji za razširjenje Proletarca.

Štefan Škrt, Terre Haute, Ind.....	1
Frank Maroh, Milwaukee, Wis. (za dr. SDPZ.).....	30
August Komar, Cleveland, O.	4
Andrej Zlatoper, Maynard, O.	1
Louis Krašna, Conemaugh, Pa.	2
Anton Sotler, Willock, Pa.	1
Frank Richter, Washington	10
John Vivoda, Indianapolis, Ind.....	1
John R. Šprohar, Irwin, Pa.	2
Joe Antoneich, Gilbert, Minn.....	3
Mike Podboy, Collinwood, O.	1
Anton Ocepek, Clairton, Pa.	3
Anton Grden, Glencoe, O.	1
Victor Koklich, Somerset, Colo.	1

Vsako, ki ima priliko, bi moral agitirati za razširjenje Proletarca.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam.—Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." — Tajnik kluba št. 27, JSZ.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Prihodnja seja slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ. se vrši dne 14. maja (drugo soboto v mesecu) v klubovih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu bo več važnih stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se seje polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvr- majmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov.

Organizator.

SPREMENBA NASLOVA PRI TAJNIŠTVU J. S. Z.

Tajniški urad Jugosl. socialistične zveze se na- baha od sedaj naprej na glavnem stanu Socialistične stranke 220 South Ashland Boulevard, Chicago, Ill., in ne več na 3639 W. 26th Street.

Tajniki klubov J. S. Z. in tisti, ki imajo s tajni- štvom opravka, naj naslavlajo vsa pisma takole:

Jugoslav Socialist Federation, 220 So. Ashland Blvd., Chicago, Ill.

Tajništvo J. S. Z.

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 28. avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, E. F. D. 2, Box 115, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj. ANDREJ VIDRIČ, E. F. D. box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, E. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: IGNATZ PODVASNIK, 5315 Butler St., Pittsburgh, Pa.

1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 6006 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POBOTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 135, West Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANC TEROPČIČ, R. 1, Bonanza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VEHOVNI ZDAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštnih, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blas Novak, Union National Bank in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

SPREMENBE PRI KRAJEVNIH DRUŠTVIH SLOV. DEL. PODPORNE ZVEZE V MESECU MARCU 1921.

Dr. št.

1. Črtani: Franc Taufer, 5850. Marija Taufer, 11849.
2. Novo pristopila: Terezija Golob, 12087. Josipina Negro, 12088.
3. Črtan: Štefan Koren, 11516.
4. Pristopila: Franc Zalar, 12053. Alojzija Brenc, 12054.
5. Pristopila: Frank Furlan, 12066. Marija Furlan, 12065.
6. Suspendiran: Matevž Polanšek, 7654. — Umrl: Vine. Pekman.
7. Suspendiran: Josip Hribar, 5305. — Suspendiran: Fane Pave, 11480.
8. Pristopila: Marija Mikec, 12069. — Suspendirana: Barbara Šililg.
9. Suspendirana: Jak. Šnumar, 11815. Andrej Zorc, 1405. Črtan: Pavel Grae, 4854.
10. Sprejet s prest. listom: Jos. Marela, 11753.
11. Nazaj sprejeti: Milka Stefančič, 6272. Mart. Peršin, 10563. Ant. Peršin 1057.
12. Pristopila: Marija Zokal, 12089. — Umrl: Jakob Ban- ko, 9172.

23. Pristopili: Franc Vogrin, 12067. Franc Pavlovič, 12068. Matija Česnik, 12070. Franc Gospodarič, 12071. Ana Leskovšek, 12072. Angela Skopore, 12073. — Črtan: Pavel Plevelič, 3491.
24. Nazaj sprejet: Andrej Prosen, 11740. — Črtana: Jos. Lončar, 9672. Franc Mihelič, 9678.
25. Pristopila: Milica Skalec, 12090.
30. Suspendirani: Matija Jordan, 8080. Mihael Stergar, 10491. Roza Mosenik, 11973. Louis Hacin, 10530. Ino. Cremosnik, 10535. — Črtan: Ivan Železnik.
33. Suspendovana: Ivan Bombač, 11689. Jak. Bombač, 4561.
38. Pristopila: Fanie Ferlič, 12065. — Nazaj sprejeta: Matija Krajna, 8616. Andrej Rpar, 8622. — Suspendovan: Anton Bolicky, 6106.
39. Suspendovan: Jos. Mohorič, 5816.
40. Sprejet s prest. listom: Tom. Podbevšek, 4755.
41. Nazaj sprejeti: Anton Železnik, 9060. Ana Železnik, 9091. Franc Razinger, 9130. — Suspendirani: Josip Plut, 11138. Franc Sinkovec, 9069. Franc Jereb, 11798. Ivan Konte, 9084. Martin Firem, 5134. — Črtan: Franc Potrebuješ, 4396.
42. Suspendiran: Franc Blatnik, 9968. — Črtan: Franc Pisanski, 9378.
44. Pristopil: Štefan Frančak, 12059.
47. Nazaj sprejeta: Josip Robnik, 4148. Terezija Robnik, 9607. — Sprejet s prestopnim listom: Anton Prijatelj, 6859. — Suspendirani: Ivan Peldon, 4494. Bernice Peldon, 6214. alter Newish, 11387.
50. Sprejet s prest. listom: Jos. Močnik, 7503. — Suspendirani: Ivan Horvat, 2100. Martin Drnovšek, 9343. Rudolf Blažič, 9283. Rud. Kovač, 9276.
51. Nazaj sprejeti: Franc Strehovec, 2327. Jakob Piva, 4387. Franc Mervar, 8975. August Saje, 9032. Franc Matičič, 5390. Ivan Trinko, 11566. Marija Mervar, 9019. Ivan Gašpari, 9028. — Suspendirani: Mike Luekner, 2069. Albert Marinčič, 4526. Joseph Rugel, 9005. Mike Vinter, 9034. Ant. Kerne, 9042. Ciril Svetlin, 6689. Lovrene Kreč, 9038. Matilda Rugel, 9025. — Črtan: Anton Makovec, 9575.
56. Pristopila: Franc Pugel, 12063. Francis Birska, 12064.
58. Suspendov.: Jos. Sribar, 2654. Genovefa Sribar, 2819.
59. Pristopil: Franc Smajla, 12074.
60. Nazaj sprejeti: Josip Arh, 8725. Peter Makus, 8761. Urban Olivani, 8762.
61. Pristopila: Antonija Opeka, 12091.
64. Suspendovan: Vinko Kmetec, 3837. — Umrli: Martin Gluhak, 4532.
65. Suspendovan: Ivan Mastalič, 9630.
67. Pristopil: Milič Miljenovič, 12092.
68. Pristopila: Jos. Bubnič, 12093. Ivana Knaflipe, 12094.
69. Nazaj sprejeta: Jos. Obreza, 8008. Anton Rome, 8018.
78. Pristopila: Alojzija Vidrih, 12096. Franc Vidrih, 12097.
79. Pristopila: Franc Svete, 1207. Ivana Skerbec, 12076. Sprejet s prest. listom: Anton Koren, 8498.
82. Nazaj sprejet: Ferdinand Konec, 5930. — Suspendovani: Albert Poterpin, 11909. Marija Poterpin, 11040. Mary Braty, 11067. Franc Poterpin, 11558. — Umrli: Frank Čej, 9698.
84. Pristopila: Frančiška Pogano, 12109. Nick Pogano, 12110. — Umrli: Cecilija Skrtič, 6407.
85. Pristopila: Ana Skofič, 12077.
86. Črtan: Anton Renko, 6252.
87. Nazaj sprejet: Louis Napotnik, 6039.
91. Pristopil: Teofil Keszek, 12078.
96. Pristopil: Jos. Krajnčević, 12079.
97. Pristopil: Vincenc Volkar, 12098.
98. Pristopila: Franc Mali, 12099. Ivana Urbančič, 12100.
100. Pristopila: Jos. Beber, 12102. Mary Zupančič, 12101. (Iz Mlad. oddelke).
104. Nazaj sprejeta: Ig. Hochleitner, 6677. Mary Hochleitner, 6678.
107. Pristopila: Marg. Glich, 12080.
109. Umrli: Anton Ravnihar, 7496.
112. Sprejet s prest. listom: Martin Mali, 10202.
117. Pristopila: Kristof Holzhauser, 12103. Michael Welsh, 12104. — Nazaj sprejeti: Albin Kovič, 5234. Ivan Krajnčević, 8417. Louis Plut, 11550. — Suspendirana: Mihael Turk, 7085. Lovrene Taučer, 7121.
122. Pristopil: Ivan Godeša, 12086. Sprejet s prest. listom: Ivan Pustovrh, 7690.
123. Sprejet s prest. listom: Andrej Belač, 551.
124. Pristopil: Franc Lipolt, 12082.
125. Pristopil: Ivan Krek, 12081.
126. Nazaj sprejeti: Ivan Orehovec, 6795. Jos. Fajdiga, 6815. Franc Cepep, 6857. Anton Vesel, 6883. Ivan Bedež, 6916. Jos. Drugovič, 6935. Jakob Kropar, 6950. — Suspendirani: Jos. Kapore, 6905. John Erjave, 6827. Josipina Habjan, 6826. Anton Kužnik, 6956.
127. Nazaj sprejeta: Jos. Benigar, 5084. Anton Seslar 8362.
128. Suspendovan: Jos. Kukman, 10830. — Umrli: Anton Gorenc, 10792.
131. Nazaj sprejeta: Ivan Kastelic, 7865. Kati Kastelic, 7860.
139. Pristopila: Frančiška Habjan, 12062. Ivan Kumar, 12083.
141. Suspendovan: Ivan Solar, 7413.
142. Suspendovana: Ivan Lipič, 8095. Amalia Lipič, 8074. Črtan: Ivan Brumen, 6763.
144. Suspendovana: Andrej Mihelič, 10299, Zanič Mihael, 11341.
145. Pristopila: Amalija Pucel, 12105.
148. Umrli: Anton Klopčič, 8193.
150. Pristopili: Marija Piriš, 12106. Ana Dujmič, 12107. — Sprejet s pristopnim listom: Ivan Vozel, 11562.
152. Pristopil: Filipina Petak, 12108. Nazaj sprejet: Ivan Jantal, 11080.
153. Sprejet s prestopnim listom: Ivan Pintarič, 5391.
155. Nazaj sprejet: Franc Strnad, 168. — Suspendovan: Ivan Remic, 11446. — Črtan: Ivan Fejančič.

Z Bratskim pozdravom,

Blas Novak, gl. tajnik.

FINANČNO POROČILO

o poslovanju med krajevnimi društvi in glav. uradom

Slov. Delavske Podp. Zveze

za mesec Februar in Marec 1921

Društvo.	V Februarju.		V Marcu.	
	Štev.	Društ. uplačalo.	Društ. izplač.	Društva uplač. Društva izplač.
1.	\$192.18	\$ 55.00	\$213.37	\$196.00
2.	137.00	65.50	134.03	50.00
3.	129.92	25.00	129.08	16.00
4.	103.30	75.00	103.40	60.00
5.	153.28	32.00	153.73	400.00
6.	16.95		24.78	10.00
7.	134.65	49.00	117.54	54.00
8.	69.36		59.36	
10.	134.26	81.00	124.79	
11.	121.49	23.00	121.50	37.00
12.	26.37	10.00	32.81	
13.	111.65	35.00	114.47	130.00
14.	95.25	246.00	86.33	
15.	56.78		50.06	18.00
16.	24.16	30.00	24.21	
17.	29.53		20.53	
18.	112.02		121.59	27.00
20.	41.55		41.55	15.00
21.	63.01	71.00	62.81	
22.	180.90	471.00	163.15	154.00
23.	269.44	128.00	297.99	500.00
24.	97.51	58.00	94.80	
25.	198.46	112.00	198.46	45.00
26.	80.54	73.00	84.28	98.00
27.	26.83		26.83	
29.	82.71	60.00	82.28	78.00
30.	157.71	71.50	146.41	87.00
31.	16.11		16.11	
32.	41.31	62.00	49.35	56.00
33.	110.40	22.50	108.61	57.00
34.	69.55	9.00	65.81	
35.	128.61	29.00	119.73	
36.	128.29	192.00	126.91	
37.	35.96	28.00	35.96	
38.	198.64	126.00	210.05	74.00
39.	36.98	15.00	35.61	
40.	54.89	10.00	55.82	
41.	227.80	68.50	220.12	109.00
42.	97.97	15.00	99.68	12.00
43.	20.90		19.26	
44.	66.33	41.00	60.72	28.00
45.	90.46		105.50	64.00
46.	23.46		24.91	
47.	54.19		73.92	110.00
48.	36.27		36.27	
50.	211.40	178.00	196.22	46.00
51.	244.16	107.00	261.17	21.00
52.	7.69		7.69	
53.	27.80	24.00	26.80	20.00
55.	20.94		20.94	
56.	270.46	64.50	276.20	481.00
57.	14.69		14.69	
58.	29.98	122.00	26.90	
59.	58.69	1.00	60.84	39.00
60.	235.22	63.00	241.79	167.00
61.	43.38		45.00	
62.	115.47	91.00	115.19	35.00
63.	6.72		6.72	80.00
64.	100.55	76.00	100.65	

65.	57.73	70.00	54.62	
66.	124.09	24.00	122.67	505.00
67.	42.58	70.00	50.32	45.00
68.	90.53	69.00	97.81	173.00
69.	46.54	37.00	51.93	
70.	28.28		28.28	
71.	64.92	114.00	62.55	
72.	61.70	34.00	61.70	
73.	88.91	69.00	79.48	69.00
74.	20.83		20.83	
75.	21.77	13.00	21.77	
76. za Jan.	10.92			24.00
77.	29.47	480.00	42.81	25.00
78.	128.47	154.00	133.24	84.00
79.			22.04	39.00
80.	23.96		54.28	81.00
81.	56.52		110.11	110.50
82.	116.87	31.00	56.13	60.00
83.	58.60	554.00	38.56	540.00
84.	30.84		38.50	30.00
85.	36.34	16.00	43.31	
86.	47.13	19.00	25.66	38.00
87.	21.89	103.50	63.93	46.00
88.	58.86		44.85	31.00
89.	44.85		39.47	
90.	39.47	43.00	70.67	
91.	66.67	10.00	83.59	105.00
92.	83.59		37.88	50.00
93.	37.59	60.00	35.50	52.00
94.	34.90	40.00	41.65	
95.	31.85		32.40	28.00
96.	31.62	76.00	32.40	
97.	25.29	8.00	64.58	52.00
98.	64.58		249.38	78.00
99.	251.57	39.00	59.17	10.00
100.	59.17	29.00	43.08	
101.	43.08		15.85	
102.	15.85		52.27	
103.	44.96		74.11	533.00
104.	71.49	37.00	43.83	38.00
105.	45.12	52.00	68.37	5.00
106.	66.61		122.71	56.00
107.	113.66	116.00	52.34	50.00
108.	54.12	120.00	21.27	
109.	19.30	48.00		
110.	79.65	62.00	74.89	
111.	72.29		68.56	
112.	22.31	9.00	22.31	
113.	115.76	52.50	110.68	679.00
114.	326.72	186.00	337.93	285.00
115.	33.25	41.50	33.25	250.00
116.	34.59		34.59	48.00
117.	61.38		60.52	
118.	70.26		70.01	
119.	36.89		40.49	28.00
120.	89.09	58.00	91.39	311.00
121.	43.02		46.70	
122.	62.17	45.00	68.24	29.00
123.	290.64	121.00	332.99	170.00
124.	33.06		38.15	25.00
125.	109.93		102.50	35.00
126.	138.02	1,287.00	138.02	67.00
127.	66.15	69.00	69.80	997.00
128.	39.36	27.00	39.44	
129.	62.53	62.00	62.38	66.00
130.	12.58	22.00	12.58	
131.	12.30		12.30	
132.	21.52	16.00	21.52	
133.	108.49		118.18	12.00
134.	28.14	30.00	29.78	22.00
135.	56.27	80.00	54.27	
136.	53.27	167.00	52.33	54.00
137.	52.26		51.66	44.00
138.	64.24	68.00	57.88	
139.	139.02		130.22	18.00
140.	41.46	15.00	41.46	35.00
141.	66.26	79.00	66.26	83.00
142.	44.96	64.00	45.08	
143.	47.99	35.00	51.14	28.00
144.	51.31	115.00	155.53	28.00
145.	101.39	54.00	100.00	66.00
146.	91.11	26.00	92.69	144.00
147.	39.63		39.38	
148.	74.59	106.00	79.16	
149.	38.22	36.00	43.00	
150.	21.49	52.00	15.13	

Skupaj \$11,117.97 \$8,736.00 \$11,284.57 \$9,864.50
Z bratškim pozdravom.

Blas Novak,
gl. tajnik.

Razprave h konvenciji S.D.P.Z.

FALLS CREEK, PA. — Čas konvencije SDPZ. je blizu, toda razmotrivanja o nji v glasilu je le malo. Meni se zdi, da je vzrok temu nezanimanju v tem, da je glasilo med članstvom le malo razširjeno, raditega tudi ne pozna notranjega poslovanja v organizaciji, z enostavnega razloga ker ne čita zvezinega glasila. Plačuje svoje mesečne prispevke in za drugo se ne briga. Raditega priporočam konvenciji, naj zbere za glasilo SDPZ. list, ki bo odzovarjal potrebam SDPZ., tak list, ki je med ameriškimi Slovenci najbolj razširjen in se ne utika v verska in politična prepričanja in tak list naj bi dobival vsak član(ica) enkrat mesečno.

Že dolgo časa se govori o združenju podpornih jednot in zvez, toda pisanje o tem je zadnje čase v listih nekako utihnilo. Zelo priporočljivo bi bilo, ako bi člani združevalnega odbora podali o tej stvari obširnejše poročilo v javnosti, da bi se delegatje seznanili s situacijo in bi vedeli zavzeti svoje stališče na konvenciji, kajti tam je čas drag.

Velike važnosti bi bilo, da bi tudi glavni odborniki objavili svoja navodila in nasvete ki bi jih lahko uporabila konvencija, kajti njim so iz izkušenj znane razne potežkoče, ki jih stavijo države s svojimi zakoni in poznane so jim druge ovire ter nepopolnosti v organizaciji, zato so oni kompetentni dajati nasvete.

Ako izgleda, da je združenje blizu, bi bilo po mojem mnenju dovolj, da se potrdi sedanja pravila s potrebnimi dodatki in popravki, v kolikor so potrebni, ker bi se s tem prihranil čas in stroški konvenciji, združevalna konvencija pa bi bila blizu.

Louis Slak, tajnik in predsednik dr. št. 74.

CLEVELAND, O. — Konvencija SDPZ. je pred durmi. Ker gojim željo, da bi naša organizacija napredovala, svetujem sledeče:

1.) Ako gl. urad uvideva, da je združenje s SNPJ. gotova stvar, naj poda v javnost gotove podatke, konvencijo pa naj umakne do združitve.

2.) Ako je konvencija neizbegljiva, apeliram na delegacijo, da voli v gl. urad take člane in članice, ki imajo vpogled v ekonomske zadeve in ki jim je v resnici mar napredok organizacije.

3.) Odstrani naj se take, ki jim je več za politiko itd. Slovenci v politiki nimamo sreče, zato je nam ni treba pri podporni organizaciji; preiskušati se naj gre tja, kamor spada.

Andrej Krizmančič.

SKIDMORE, KANS. — Ako bi konvencija SDPZ. slučajno ne bila odložena, priporočam konvenciji, naj uvede v pravila spodaj navedeni popravek, stran 53, točka 4, ki se sedaj glasi: "Zveza plačuje za eno in isto bolezen, ali bolezn, ki izvirajo iz te bolezn, (complication), za prvih šest mesecev celo bolniško podporo, dotičnega razreda ali oddelka, za nadaljnih šest mesecev pa le polovico bolniške podpore. Po preteku tega časa ni nihče več opravičen do podpore za isto bolezen".

Zadnji odstavek naj bi se glasil: "Polovično bolniško podporo izplačuje SDPZ. tako dolgo, dokler je član(ica) bolan (bolna) in nezmožen (nezmožna) za delo."

Polovično podporo naj bi prejimali tudi tisti člani in članice, katerim je bolniška podpora potekla od pričetku konvencije, pa četudi še niso ozdraveli, oziroma naj se nadaljuje z dnevom, ki ga določi konvencija.

J. Zakrajšek.

V Franciji so se pričeli vznemirjati vsled narščajoče nemorale, ki se kaže na odrih v glediščih, pa tudi na ulicah, v gostilnah ter drugih lokalih.

Senator Lamar Selle prorokuje, da bo Francija padla kakor staro rimsko cesarstvo, če se o pravem času ne odvrne nevarnost razuzdanosti in nemoralnih noš. Tudi razuzdanost je posledica vojne, četudi tega senator Selle ne ve. Vojne uničujejo narode in so povzročale padce mogočnih imperijev. Če pade Francija, jo bo ugonobila militaristična klika, ne pa kratka krilca Parižank in nage ženske s svojimi nastopi v francoskih glediščih.

MULBERRY, KANS. — Jako malo se jih je še oglasilo k razpravi o peti redni konvenciji SDPZ., ki je že takorekoč pred durmi. Mogoče je članstvo nekako zbegano, ker se danes nismo na jasnem, dali naj bi človek pisal nasvete za konvencijo, ali pa, da se bi konvencija sploh ne vršila. Po mojem mnenju je dobro, da se obdrži sklep zadnje letne seje gl. odbora, kakor tudi, da se zadosti pravilom, iz sledečih razlogov:

1.) Pennsylvania še nima zakona, ki bi omogočil združenje SDPZ. z drugimi podpornimi organizacijami.

2.) Čuti je od strani, da se nekateri elementi pri SSPZ. otepljujejo na vse načine proti združenju, ovire, ki jih take okoliščine lahko prinesejo, se pa ne odstranijo kar čez noč. Mi smo za združenje, kar je pokazalo splošno glasovanje in naše prejšnje združenje z Društvom sv. Barbare, toda če od naše strani ni ovir, niso s tem izključene od drugih strani.

Čul sem, da bo združenje izvedeno 1. 1922, ko se bo vršila redna konvencija SNPJ., ki bo obenem tudi združevalna konvencija. Možno je, da se združenje res zavleče do tistega časa, seveda ne po krivdi tistih, ki so za združenje. Ampak tu je treba računati na vse ovire, najsibo z nasprotniki združenja, zakoni itd.

Nekateri člani se jako boje konvenčnih stroškov. Tudi jaz sem zato, da se hrani, posebno še v teh slabih časih. Vprašanje pa je, ako je par prihranjenih tisočakov, s tem, da se konvencija odloži, res kaj prihranjenega organizaciji. Recimo, da šteje naša Zveza 6000 članov v odraslem oddelku, stroški konvencije pa bodo n. pr. \$12.000, torej bi prišlo dva dolarja na člana. Brez skrbi trdim, da je vsakdo potrošil v zadnjih par letih bolj po nepotrebnem dva dolarja, kot pa bo svota, izdana za V. redno konvencijo.

Jaz dvomim, da bodo stroški konvencije dosegli svoto \$12.000, pač pa bodo po mojem mnenju precej manjši. V glasilu vidim, da so mnoga društva volila pooblaščenca, oziroma zastopnika namesto delegata, izmed delegatov drugih društev ali pa izmed gl. odbornikov, in te vrste zastopniki ne delajo potnih stroškov Zvezi, torej so stroški z vsakim takim delegatom zmanjšani.

V zadnjem dopisu sem priporočal, naj bi gl. urad ime-noval izmed izvoljenih delegatov poseben odsek za sestavo pravil in odsek za reševanje pritožb ker se bi na ta način skrajšal čas zborovanja in s tem zmanjšali stroški. Nekaterim se je zdela ta sugestija neumestna. Zadnja konvencija SNPJ. je imela oba ta dva odseka ki sta pričela z delom že nekaj dni pred pričetkom konvencije; posledica je bila, da so bile pritožbe ugodno rešene in tudi pravila se je sestavilo po najboljši prevdarnosti. Nekateri sicer mislijo, da se lahko sprejmejo kar polovična pravila. Pozabijo, da polovično, površno delo ni nikjer dobro, najmanj pa še pri organizaciji. Pravila morajo biti popolna in naj bi jih dobilo vsako društvo po nekaj iztisov v obliki konvenčnega zapisnika, kar bi zadostovalo do združitve z drugimi organizacijami.

Nekateri mislijo, da se taka dela, kot je sestavljanje pravil, lahko izvršujejo na sejah konvencije ali pa sploh v odsekih od večerih. Če je delegat v odsekih, ki zborujejo v času sej konvencije, kako naj pa zastopa švoje društvo. Delo ob večerih je pa težavno in delegatje so po celodnevem zborovanju že tako utrujeni in gredo k počitku, ali pa si po-iščejo nekoliko razvedrila. Mnogo dela se še vseeno opravi v odsekih na večerih konvencijah, toda ti odseki so na delu že pred pričetkom konvencij, kajti to je edini način, da morejo stvar, za katere so izvoljeni posvetiti dovolj študije. Pravila so stvar, ki zahtevajo precej študiranja, predno se jih more v resnici popraviti v smislu, da so logična ip primerna organizaciji.

Posebno važna je zadeva glasila. Koristno bi bilo za prospeh organizacije, da bi ga dobival vsak član tedensko ali mesečno, to pa le v slučaju, ako izgleda, da se združenje še ne bo izvršilo v bližnji bodočnosti. Po mojem mnenju je Proletarec dober delavski boritelj in naša dolžnost je da ga podpiramo, in ravno tako je naloga konvencije, naj stori primerne sklepe, da ga bo dobival vsak član vsaj mesečno, stroški pa naj se plačajo iz Zvezine blagajne. Obligatno gla-silo je najboljšje agitacijsko sredstvo za vsako organizacijo, kar dokazuje SNPJ., ki se je tako visoko povspela baš pona-di glasila, ki ga sprejema vsak član in članica.

Največjo pozornost bo treba posvetiti točki agitacije za pridobivanje novega članstva.

Kakor je razvidno iz letnega poročila gl. tajnika, smo le malo ali nič napredovali in v tem se strinjam z br. žab-karjem.

Večkrat se čujejo kritike napram nekaterim gl. odbor-nikom vsled nerednega poslovanja, posebno prpti nadzornem odboru, ker zanemarja udeleževanje sej in revizije. Ker so tu take skušnje, bi bilo priporočljivo izvoliti v glavni odbor delavce ne pa trgovce ali obrtnike, kajti pri večih organiza-cijah se je pokazalo, da so ti ljudje s svojimi podjetji zapo-sleni in ne morejo izvrševati dolžnosti uradov, ki so jih do-bili na konvencijah. Proevit organizacije pa je v prvi vrsti odvisen od dobrega in energičnega vodstva.

Pazilo naj bi se nato, da bi bili bodoči gl. odborniki, če le mogoče ameriški državljani, to pa zato, ker imajo več-krat opravke pri sodiščih in drugih uradih kjer imajo več vpliva državljani kot nedržavljani.

Kdor ima druge nasvete, naj jih sporoči v glasilu, kajti čas zborovanja je blizu. J. Homec, delegat.

SEZNAM DO DNE 9. APRILA 1921, POROČANIH DELEGATOV IN ZASTOPNIKOV ZA PETO REDNO KONVENCIJO.

(katera se prične dne 2. maja 1921 v Turner Hall, Johnstown, Pa.)

Štev.	Sedež društva	Ime in priimek delegata.	Naslov delegata.
1	Conemaugh, Pa.,	Aug. Samec, Bx. 7, Park Hill, Pa.	
2	Moxham (Johnstown, Pa.,	John Zupan, R. F. D. 7, Johnstown, Pa.	
3	Franklin, Pa.,	Louis Krašina, Box 218, Cone-maugh, Pa.	
4	Lloydell, Pa.	Jos. Culkar, Lloydell, Pa.	
6	Garrett, Pa.,	Andrej Vidrich, (2. glav. pomožni tajnik) zastopnik.	
7	Claridge, Pa.,	Matija Regina, Claridge, Pa.	
9	Johnstown, Pa.,	Stefan Debelak, R F D 7, Box 55; Johnstown, Pa.	
13	Hostetter, Pa.,	Anton Zobkar, Box 104, Hostet-ter, Pa.	
14	Orient, Pa.,	Frank Pavlovčič, 1. gl. pom. tajnik, zastopnik.)	
15	Sopris, Colo.,	Blas Novak, (gl. tajnik, zastopnik).	
21	Mineral Kansas,	Martin Oberžan, (preds. gl. por. odbora, zastopnik.)	
22	LaSalle, Ill.,	Lenard Alpner, 306—8th Ave., La-Salle, Ill.	
23	Coketon, W. Va.,	Frank Kocjan, Box 272; Coko-ton W. Va.	
24	Iselin, Pa.,	Blas Novak, (glavni tajnik, zastopnik).	
25	Rock Springs, Wyo.,	Tomaž Cadež, Rock Springs, Wyo.	
27	Diamondville, Wyo.,	Blas Novak, (gl. tajnik, zas-topnik).	
29	Meadow Lands, Pa.,	Andrej Vidrich, (2. glav. po-možni tajnik, pooblaščenec).	
30	Breezy Hill, Kans.,	John Homec, R. R. 2, Box 160, Mulberry, Kansas.	
32	Palisades, Colo.,	Martin Oberžan, (glav. preds. porotnega odbora, zastopnik).	
33	Jenny Link, Ark.,	Mihael Pajk, Jenny Link, Ark.	
34	Yukon, Pa.,	Anton Lavrič, Box 8, Yukon, Pa.	
35	Lorain, Ohio,	Mihael Virant, 1729 E. 30th St., Lo-rain, Ohio.	
38	Bridgeport, Ohio,	Martin Koss, R. F. D. 2, Box F., Bridgeport, Ohio.	
40	West Newton, Pa.,	Joseph Zorko, (gl. podpred-sednik, zastopnik).	
41	Cleveland, Ohio,	William Sitter, 5805 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.	
45	Johnstown, Pa.	Joseph Rován, 103 Birch Str. Johnstown, Pa.	
47	Avella, Pa.,	John Prostor, (gl. predsednik, zas-topnik).	
50	Franklin, Kansas,	Anton Seljak, Franklin, Kans.	
51	Cleveland, Ohio,	Frank Budič, 1008 E. 66th St. Cleveland, Ohio.	
52	DeKalb, Il.,	Blas Novak, (gl. tajnik, zastopnik).	
55	Crabtree, Pa.,	Blas Novak, (gl. tajnik, zastopnik).	
56	Pittsburgh, Pa.,	Anton Hrvat, 843 Smithton Ave., N. S. Pittsburgh, Pa.	
57	Wooster, O.,	Blas Novak, (gl. tajnik, zastopnik).	
60	Moon Run, Pa.,	Mihael Jerala, Box 217, Moon Run, Pa.	
62	Cleveland, O.,	Fannie Trbežnik, 6615 Bonna Ave.	
64	Milwaukke, Wis.	Anton Demšar, 822 Woodlawn Ave., Milwaukee, Wis.	
65	Staunton, Ill.,	Joe Vidmar, (delegat dr. št. 86, zastopnik).	
68	Clinton, Ind.,	Frank Bregar, Box 737, Clinton, Ind.	
69	Madrid, Iowa,	Blas Novak, (gl. tajnik, zastopnik).	
70	New Derry, Pa.,	Joseph Zorko, (gl. podpreds. zastopnik).	
79	Bon Air, Pa.,	Frank Tursich, Box 153, Cone-maugh, Pa.	
82	Ringo, Kansas,	John Lekša, R. R. 4, Box 230, Gi-rard, Kansas.	
85	Skidmore, Kans.,	Sim. Repovš, R R 1, Wier, Kans.	
86	Livingston, Ill.	Joseph Widmar, Livingston, Ill.	

- 91 Grensburg, Pa. Alojzij Palčič, R. F. D. 7, Box 32 Grensburg, Pa.
- 92 Mineral, Kans., Martin Oberžan, (pred. gl. por. odbora, zastopnik).
- 100 Forest City, Pa., Matija Kamin, Box 491, Forest City, Pa.
- 101 Midway, Pa. Martin Stropček, Box 75, Midway, Pa.
- 103 East Helena, Mont., Blas Novak, (glav. tajnik, pooblaščenec).
- 106 Bear Creek, Mont., Frank Pavlovčič, (1. glav. pomožni tajnik, zastopnik).
- 107 Homer City, Pa., Martin Kovač, Box 275, Homer City, Pa.
- 108 Chisholm, Minn., Frank Vidmar, 323 N. Poplar St., Chisholm, Minn.
- 116 Willock, Pa., Anton Sotler, P. O. Box 212, Willock, Pa.
- 117 Broughton, Pa., Michael Mali, Box 155, Broughton, Pa.
- 120 Gilbert, Minn., Blas Novak, (glavni tajnik, zastopnik).
- 121 Little Falls, N. Y. Frank Borštinar, 226 Loomis Str., Little Falls, N. Y.
- 123 Springfield, Ill., Joe F. Kren, 1900 E. Stuart St., Springfield, Ill.
- 126 Collinwood, O. Vinko Blaško, 643 E. 160th Str., Collinwood, O.
- 128 Indianapolis, Ind., Louis Sasek, 913 Ketsham St., Indianapolis, Ind.
- 130 Eveleth, Minn., Anton Rahne, Box 173, Eveleth, Minn.
- 131 Calumet, Mich., Joseph Srebernjak, 511—5th St., Calumet, Mich.
- 142 Winterquarters, Utah, Blas Novak, (gl. tajnik, zastopnik).
- 145 Joliet, Ill., Frank Hočevar, 1120 Broadway St., Joliet, Ill.
- 146 Penns Station, Pa., John Trbovc, Manor, Pa.
- 151 Dalagua, Colo., Blas Novak, (gl. taj., zastopnik).
- 154 Sugarite, New Mex., Martin Oberžan, (glav. predsednik poročnega odbora, zastopnik).
- 155 Klein, Mont. John Čadež, (delegat dr. št. 25, zastopnik).

Blas Novak, tajnik.

POSLANO.

White Valley, Pa. — Dne 6. marca se je vršila redna mesečna seja dr. št. 105, SDPZ., na kateri je bilo v pretresu, dal naj naše društvo pošlje delegata na prihodnjo konvencijo SDPZ. ali ne. Sklenjeno je bilo da se ga pošlje. Nominirani so bili Frank Kern, Anton Rozina in Jurij Previč. Na tajni volitvi so dobili pet glasov vsaki in na seji je bilo 15 glasov. Na drugi volitvi so dobili, Kern 5, Rozina 4 in Previč 6 glasov. Sledila je ožja volitev med Kernom in Previčem, pri kateri sta dobila Kern 7 in Previč 8 glasov, kakor je društvo še z javnim glasovanjem potrdilo ta izid. Za delegata je bil torej izvoljen Jurij Previč.

Sedaj pa čujte? Dne 3. aprila je bila redna seja prej omenjenega društva. Ko je bil zapisnik zadnje seje prečitán, je na vprašanje predsednika če ima k zapisniku kdo kako pripombo dobil besedo br. Aleks Škerlj ki je predlagal naj se črta iz zapisnika vse tisto kar se tiče delegata in da se ga se pošlje. Jaz kot predsednik in takrat še delegat sem zahteval pojasnila in navedbo razlogov za tak predlog. Pravih vzrokov pa predlagatelj nikakor ni mogel spraviti na dan. Končno vendar izvaja, da sva jaz in gl. predsednik Zveze, br. Prostor, v sorodu. Pojasnil sem, da z njim nisem v sorodu, nego le z njegovo soprogo, da pa vse to nima nobenega pomena za stvar, kot sa volitve delegata. Očital mi je, da ne delam za društvo, pa tudi tu ni mogel na mojo zahtevo prinesiti nobenih dokazov. Predbačeval mi je, da

pri društvu nimam zaupanja. Vprašal sem, čemu me je društvo potem izvolilo za predsednika na svoji letni seji, in potem še za delegata, če nima vame zaupanja, toda nato mi niti odgovoriti ni hotel. Predlog sem dal na glasovanje trikrat in končni rezultat je bil devet glasov, da se zadeva iz zapisnika črta in se ne pošlje delegata; navzočih je bilo 14 članov. Po dal sem še izjavo, da se mi vidi zelo čudno, kako je moglo društvo tako hitro premeniti svoje mnenje, kajti na prejšnji seji so bili zato, da se delegata pošlje, na tej so bili pa nasprotni svojemu prejšnjemu sklepu. Med nasprotniki so bili na tej seji tisti najglasnejši, ki so bili na predzadnji seji največji zagovorniki, da se delegata pošlje. Nekdo se je celo izrazil, da četudi plača \$10, jih bo plačal samo da društvo pošlje svojega zastopnika na konvencijo.

Dokazano je bilo, da je bila vsa afera že preje dobro organizirana in naperjena napram meni, samo da se mi odvzame mandat delegata, četudi sem bil pravilno izvoljen.

Toliko v pojasnilo članstvu SDPZ., da se razvidi, kako se lahko pri kakem društvu ruje napram gotovim osebam, ki niso ljube nekaterim posameznikom.

Na sejah našega društva zadnje leto se je skoro vedno kritiziralo gl. urad, in na dnevnem redu smo imeli vedno kake pritožbe, toda sedaj, ko je društvu dana prilika, da nastopi s svojim stališčem na konvenciji, so ti nezadovoljneži delovali nato, da se odvzame delegatsko zastopstvo društvu, vse to samo zato, ker so moji nasprotniki.

Ker niso imeli večine izvoliti drugega, so se zakleli, da tudi jaz ne morem biti delegat in zato so mi po dobro izpeljanem načrtu odvzeli mandat.

Za gornje Poslano sem odgovoren sam in sem ga poslal kot oglas, da ne bo uredništvo glasila v nobenem oziru prizadeto.

Jurij Previč,

odstavljeni delegat dr. št. 105, SDPZ., v White Valley, Pa.

S.S.S

Majska izdaja Proletarca

bo letos izšla, ako naši sodrugi in somišljeniki store svojo dolžnost, v najmanj 25.000 izvodih.

Na društva in klube smo poslali pisma, v katerih apeliramo, naj se naroče na primerno število iztisov prvomajske izdaje Proletarca, ki izide v slavnostni obliki.

Izšla bo pravočasno, tako da jo vsi naročniki dobe še pred prvim majem. Razdelite jo na zabavah, shodih, na društvenih sejah itd.

Delujte za širjenje socialističnega tiska! Proslavimo prvi maj s tem, da zaide prvomajska številka Proletarca v stanovanje vsakega delavca, ki govori slovenski ali kak drug jugoslovanski jezik.

Naročila pošljite pravočasno, vsaj do 20. aprila.

* Cene majske izdaji so sledeče:

Posamezen iztis	\$ .15
10 iztisov	1.25
25 iztisov	3.30
50 iztisov	6.00
100 iztisov	11.00
250 iztisov	26.00
500 iztisov	45.00
1000 iztisov	80.00

Čim več bo naročil, večji bo obseg lista. Majska izdaja bo bogato ilustrirana.

Izrežite ta kupon, priložite potrebno svoto in nam pošljite naročilo.

Sodrugi: Pošiljam \$ . . . . c . . . . za . . . . iztisov MAJSKE IZDAJE PROLETARCA.

IME . . . . .

NASLOV . . . . .

MESTO IN DRŽAVA . . . . .

FARME V PINETOWN, NORTH CAROLINA
 ZA POJASNILA PIŠITE:
A. H. SKUBIC & CO., PINETOWN, N. Carolina.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležuje sej. Pripeljite s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji. John Kresse, 396 4th Ave.

***

ODKRITOSRČNA ŽELJA.

Naše življenja na tem svetu bilo bi mnogo vselejše, ako bi bilo več ljubezni med nami. Ako so nas učile skušnjaje, da je nekaj zelo dobro za naše zdravje, tedaj bi morali mi o tem takoj seznaniti naše prijatelje. Dobra primera nam kaže naslednje pismo z dne 23. marca 1921: "Holland Minn.: "Jaz sem točno prejel pošiljatev Trinerjevega grenkega vina in lahko rečem, da je bilo to zelo dobro za moj želodec. Počutim se novega in zato tudi želim, da vsakdo, ki ima svoj želodec v neredu, naj vzame to ekselentno zdravilo. Vaš V. Marek." Trinerjevo grenko vino zasluži tako priporočilo, to pa vsled tega, ker se lahko zanesete nanj za vse slučaje slabega teka, zaprtja, omotice, glavobola, migrene in drugih nerednosti povzročenih po nezdravem želodcu. Ako bi prišla ponovno val influence, to zdravilo vam pomaga, da vzdržite vaša čreva v rednem odvodnem stanju in se zavarujete pred tem došlecom. Vaš lekarnar ali trgovec z zdravili ima vsa Trinerjeva zdravila v zalogi ali jih pa lahko naroči za vas. Joseph Triner Co., 1333—45 So. Ashland Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

Jugoslovanski pogrebnik in balzamovač

Naša tvrdka je opremljena z vsemi potrebnimi, ki pridejo v poštev pri balzimiranju in ureditvi pogrebov.

Za tiste, ki nimajo doma prostora za postavljanje mrtvaških odrov, imamo urejeno posebno kapelo.

Na razpolago kočije in avtomobili ob vsakem času.

JOSIP PAVLAK, lastnik,

1814 So. Throp St. Chicago, Ill.

Telefon Canal 5903.

SLOVENC I

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORN I JEDNOT I.

Naročite si dnevnik "Prosve-ta". List stane za celo leto \$5, pol leta pa \$2.50.

Vstanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim storkrajskim sorodnikom, prijateljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel s stari krajem,

obrnite se na tvrdko

ZAKRAJSEK & CESAREK

70—9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

Naročite knjige "Za staro pravdo" in "Don Correa". Obe pošljemo za 90c.

Za delavca je tako potrebno, da čita delavski list, kakor da se umiva, kopa, da ima oprano perilo in osnaženo stanovanje.

Kupujte vaše potrebščine v
W. F. Wise General Store,
Glencoe, Ohio.

Prodajamo vsakojako blago.

Če se v kratkem namerate povrniti v domovino, podaljšajte naročnino na "Proletarca" in premenite vaš naslov, kadar odpotujete. S tem, da se ločite od vaših tukajšnjih prijateljev, še ni rečeno, da se morate ločiti tudi od Proletarca. Celoletna naročnina za Jugoslavijo in druge inozemske kraje je \$3.50, za pol leta \$2.00.

Slovenski delavci, naročajte "Proletarca" svojem v starem kraju.

Slovincem priporočamo
v posecanje

KAVARNO MERKUR

3551 W. — 26th St.

(v bližini urada SNPJ., S. R. Z. in Proletarca.)

Dobra kuhinja :: :: :: ::

:: :: :: :: Dobra postrežba.

KARL GLASER, imeitelj.